

Directa

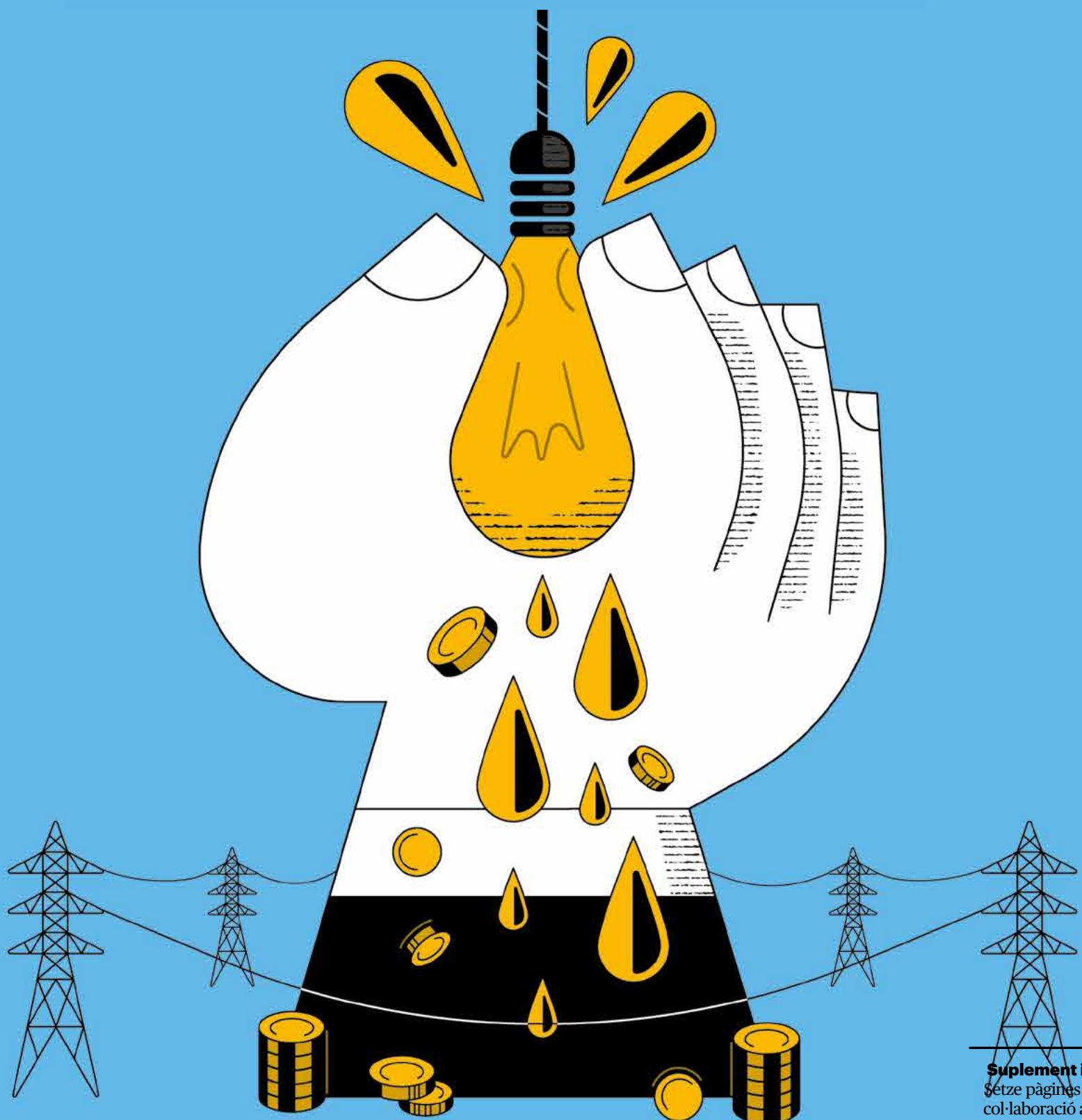
periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 531 del 22/09 al 05/10 de 2021 2,5 €

Qui es lucra amb el rebut de la llum

Fons d'inversió internacionals acaparen els beneficis d'un mercat elèctric amb preus fora de control

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Laia Mas | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Victor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Esther Aguilà | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Maria Conill | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administració@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentaria i Aralinfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Nil Morist

Fe d'errades: En l'obertura d'Expressions del número 528 s'atribuïa la cita "hem pogut veure llibres en català impresos a més de 8.000 quilòmetres d'aquí, que es presenten com a llibre de zero emissions", erròniament a Mertxe París, de Mosaics Llibres; l'atribució correcta és a Jordi Panyella de Pol·len Edicions.

La DIRECTA enguany hem rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del nostre pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Qui es lucra amb la factura elèctrica
Gemma García, Ester Fayos i Àlex Romaguera posen llum a quins fons d'inversió, famílies i excàrrecs públics s'embutxaquen els beneficis del sector de l'electricitat. El funcionament i la composició del sector permet la manipulació dels preus. Infografies de Gaizka Pagonabarraga i il·lustracions de Nil Morist i Maria Conill.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Asad Haider
Doctor en història de la consciència a la Universitat de Califòrnia i autor del llibre *Identidades mal entendidas. Raza y clase en el retorno del supremacismo blanco* (Traficantes de Sueños, 2020). Preguntes de Laura Masó i fotografies de Víctor Serri.

IMPRESSIONS

16-18

La segregació i el dret a l'educació
Ismael Palacín de la Fundació Bofill i Belén Tascón de l'aFFaC reflexionen sobre la segregació als centres educatius. Il·lustració d'Eduard Sales.

Guerra de l'aigua de Turquia
Per Alan Ma'ish i Tània Manzanal.

CRUÏLLA

19-21

Traure llenya al foc
Ramaderia extensiva, resineres, neteja del bosc o iniciatives de les Agrupacions de Defensa Forestal són algunes de les eines per revertir l'abandonament de les masses boscoses. Un reportatge de Laia Mas amb fotos d'Oriol Clavera i Marta Pérez.

RODA EL MÓN

22-26

Ruptura entre Algèria i el Marroc
Reportatge de Nacho Ibáñez sobre les raons que s'amaguen rere la confrontació entre ambdós països.

Cop d'estat a Guinea
Article de Fernando Díaz Alpuente, editor del blog Africaye.org.

Judici per l'assassinat de Sankara
L'anàlisi internacional d'Àlex Verdejo.

EXPRESSIONS

27-31

El masclisme a Twitch
Un reportatge de Lara García Giménez i Ferran Dalmau Pujol, amb il·lustracions d'Ivonne Navarro.

Allà hi ha
Relat de Shaina Joy Machlus, traduït per Blanca Nuño i Cristian Pallejà, amb il·lustració de Sandra Freijo.

INDIRECTA

32

Entrevista a Alan Carmona
Àlex Romaguera conversa amb l'activista mediambiental de Jalisco (Mèxic), on el col·lectiu Un Salto de Vida denuncia que el riu Gran de Santiago s'ha convertit en un dels abocadors més grans del planeta. Fotografia de Víctor Serri.

6 ANYS

de la 'Directa' País Valencià i La Repartidora

Comunitat Directa^{coop}

Sis anys fent Directa al País Valencià

Redacció Directa | @La_Directa

30 D'OCTUBRE

Espai Comú

C/ Reverend Rafael Tramoyeres
Benimaclet, València

Directa

**LA
REPAR-
TIDORA**

Amb la col·laboració de

terra
centre social bar

El 30 d'octubre celebrarem, per primera vegada, l'aniversari de la DIRECTA al País Valencià. I vos preguntareu: per què enguany? Ja fa sis anys que treballem per fer possible un mitjà de comunicació independent, cooperatiu, assembleari i autogestionat al sud dels Països Catalans; i tres des que, en una de les assemblees del nucli, va sorgir la idea d'organitzar una festa d'aniversari. El primer cop va quedar en un intent fallit. Vam fer una pluja d'idees i creàrem una comissió, però no teníem ni les mans ni les forces per tirar-la endavant. A poc a poc, amb treball de formigueta i pas ferm, vam continuar creixent i arrelant-nos cada cop més al territori, fins a arribar a ser més d'una quarantena de col·laboradores en diverses ciutats i comarques. En el segon intent, disposàvem de l'energia suficient per a celebrar-nos, però el confinament no va ser tan anecdòtic com ens esperàvem en un principi. Doncs bé, la tercera és la bona, i no la farem a soles.

Aquests sis anys de periodisme per la transformació social al País Valencià els celebrarem juntament amb La Repartidora, llibreria de pensament crític arrelada al barri de Benimaclet (València) i entitat amiga de la cooperativa. Amb ella hem compartit orígens i espai d'assemblees i, a més, ara també formarem part del mateix pol cooperatiu, l'Espai Comú, on hi haurà la primera seu física de la DIRECTA al País Valencià. Sis anys de victòries i derrotes compartides i el naixement d'una nova etapa intercooperativista -junt amb Per l'Horta, Formigues Liles i Mundubat- que celebrarem a una casa també amiga, el centre social-bar Terra.

Des de fa uns mesos i de forma conjunta, la DIRECTA i La Repartidora hem estat reunint-nos i intercanviant missatges, telefonades i àudios per tramitar una jornada plena d'activitats que esperem que gaudiu. Vos convidem a baixar o pujar a Benimaclet, també amb la vostra xicalla, per retrobar-nos, parlar, menjar, beure, cantar i ballar totes juntes en la que esperem que siga la primera de moltes festes d'aniversari i l'última amb precaucions sanitàries.

L'OLIGOPOLI ELÈCTRIC, UN ENTRAMAT DE FONS D'INVERSIÓ I PORTES GIRATÒRIES

El funcionament del mercat de l'energia a l'Estat espanyol permet manipular preus i aconseguir màxims beneficis. Fons d'inversió d'arreu del món es reparteixen els dividends d'un negoci que fitxa expresidents i exministres

Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega

La rentadora està programada per a les cinc de la matinada, s'ha assegurat que totes les bombetes són de baix consum, ja no compra roba que calgui planxar i a les deu de la nit de cada dia d'hivern ja és sota l'edredó nòrdic per apagar l'estufa. Són les rutines que Dolors Pau, una veïna de Barcelona, s'ha vist obligada a incorporar en el seu dia a dia per fer front a la factura de la llum, però podrien ser les de moltes altres llars dels Països Catalans. Concretament, i almenys, en deu de cada cent, segons l'informe d'indicadors del govern espanyol de l'any 2020. En contrast amb una pobresa energètica en alça, les empreses que dominen el subministrament elèctric a Catalunya, el País Valencià i les Illes han encadenat guanys milionaris any rere any.

Amb el control del 85% del mercat elèctric del conjunt de l'Estat espanyol, Endesa, Iberdrola i Naturgy sumen 9.600 milions de beneficis nets els darrers dos exercicis. I a les acaballes del primer semestre de 2021, quan el preu de la llum va començar a batre rècords històrics, s'embutxacaven només en mig any 3.160 milions. Ni més ni menys que 720.000 euros cada hora. Enmig d'una marató de màxims, el preu d'un servei indispensable per a la vida s'ha arribat a disparar fins als 188,18 euros per megawatt/hora (MWh), el 16 de setembre, quatre vegades més que un any enrere.

Al gener, alhora que arrencava la pujada de les tarifes i mentre el Banc Central Europeu (BCE) limitava la capacitat del sector financer per repartir els beneficis corporatius entre l'accionariat, l'oligopoli elèctric distribuïa 6.200 milions generats el 2020. Els dividends d'Endesa, Iberdrola, Naturgy i EDP -antiga Hidrocarbó-, que fa poc ha adquirit Viesgo-Repsol, anaven sobretot a satisfer les

expectatives d'un grapat de fons d'inversió internacionals, que són qui, en aquests moments, mouen els fils de l'oligopoli elèctric espanyol. Per als amos invisibles del sector, "l'empatia social no cotitza en borsa", contràriament al que va proclamar la ministra espanyola per a la Transició Ecològica, Teresa Ribera.

De Nova York a Sidney, de Qatar a Noruega

BlackRock, Qatar Holding LLC, Norges Bank, The Vanguard Group, Capital Research and Management Company, Macquarie Infrastructure and Real Assets o Fidelity Investments apareixen

entre l'accionariat de més d'una elèctrica espanyola. Algunes, alhora, figuren en l'informe "Top 500 Asset Managers" de gestores de fons d'inversió més grans del món. El negoci elèctric sempre ha estat en el punt de mira del capital perquè ofereix una bona rendibilitat, fins a un 10% el 2018, un percentatge que la mateixa Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) va denunciar.

Les dues societats que avui dia tenen més pes entre la propietat de l'oligopoli elèctric espanyol operen des de puntes oposades del món: Sidney i Nova York. El banc d'inversió australià Macquarie ja és un dels majors propietaris de plantes solars a l'Estat, però, a més, amb el 25% d'accions controla Viesgo, braç a braç amb EDP, arran de l'operació de juliol de 2020 que ha reduït de cinc a quatre el ventall de grans elèctriques. Des dels Estats Units, una de les grans gestores de fons del món, BlackRock, suma més d'un 12% d'accions entre Iberdrola i EDP. Com una gota malaia de l'Ibex-35, la seva estratègia, basada a invertir percentatges moderats en empreses dels índexs borsaris, l'ha convertit en l'epicentre dels mercats financers i ja gestiona actius per valor de més de nou milions de milions de dòlars: 7,5 bilions d'euros, sis vegades el PIB espanyol.

Per Alfons Pérez, de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), l'entrada de capital privat internacional en les elèctriques "imprimeix una dinàmica d'hiperacceleració per aconseguir resultats trimestrals positius i repartiment de dividends". Uns beneficis que per a la cooperativa de producció i consum d'energies renovable Som Energia no haurien de prevaldre: "Entenem que l'electricitat és un bé de primera necessitat i, al contrari del que veiem en els comptes anuals de moltes empreses, no hauria d'haver-hi voluntat d'enriquiment", reflexiona Víctor Naval. A més

El preu d'un servei indispensable per a la vida s'ha arribat a disparar fins als 188 euros, quatre cops més que fa un any

Durant el mes d'octubre el fons australià IFM provarà d'aconseguir el 23% de les accions de Naturgy

/ NIL MORIST
@nilmorist
/ MARIA CONILL
@maria_ipunt

L'escassetat de gas, un perill pel futur immediat

dels guanys monetaris, pel fet de participar en diverses empreses del sector i alhora de l'Ibex-35, Pérez afegeix que els inversors "van imposant les seves pròpies estratègies a les juntes d'accionistes i tenen una capacitat d'influència sectorial i estructural".

Juntament amb BlackRock, la gestora Fidelity International Limited és un dels fons estrangers amb més presència al parquet borsari espanyol i, a molta distància de l'empresa italiana Enel, figura entre els principals accionistes d'Endesa. A l'1% que té de l'elèctrica, s'hi suma un 8% d'Indra, un 4% d'Amadeus, un 3% de Cellnex i de Grifols, i un 2% de Ferrovial. Amb un patró similar es mou el gran fons estatunidenc Capital Group que, a més d'Endesa i altres societats cotitzades, es refugia en Red Eléctrica Española (REE), que té el monopoli del transport de l'energia a l'Estat i ha anat reduint el seu capital públic fins al 20%. El multimilionari gallec Amancio Ortega també s'ha fixat en aquesta peça essencial per al subministrament elèctric, i l'estiu passat va comprar un paquet accionarial valorat en més de 450 milions, convertint-se en el segon propietari.

El mercat encara es pot fer més estret el pròxim mes, quan, si es materialitza l'oferta pública d'adquisició (OPA), el fons australià IFM passarà a controlar gairebé el 23% de Naturgy i la propietat acabarà concentrada en molt poques mans. IFM, que també és un aliat predilecte de les empreses de l'Ibex-35, se situaria ben a prop dels principals accionistes: Criteria Caixa, Rioja Acquisition -una societat de CVC Capital Partners i la banca March- i el fons nord-americà GIP.

L'especulació dels estats

Sí, a través de l'empresa Enel, l'Estat italià té un peu posat a Endesa i l'algerià fa el mateix amb »

El gas ha quintuplicat el seu preu el 2021. Òbviament, aquesta font d'energia fòssil és en part responsable de l'increment de la factura de la llum, perquè des que va començar l'any, per mitjà de centrals de cycle combinat i cogeneració, ha generat el 24,7% de l'electricitat a l'Estat espanyol, segons Red Eléctrica de España (REE).

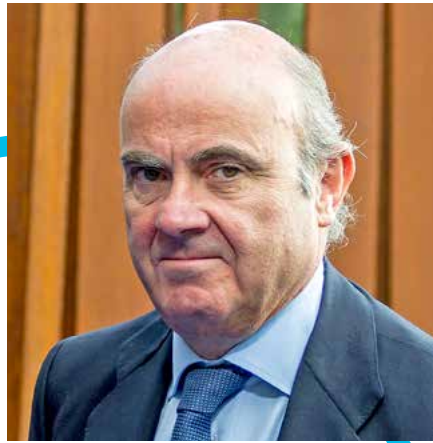
"El problema real és l'esgotament d'aquest combustible", així de contundent es mostra Antonio Turiel, doctor en física teòrica i investigador del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC). Encara no s'ha arribat al *peak gas*, el màxim de producció global, però el científic insisteix que sí que ens trobem en el pic d'abastiment de gas a Europa, per mitjà d'Algèria i Rússia. A més, el mes d'agost, Algèria, amb l'escalada de tensió entre Alger i Rabat de fons, va deixar d'utilitzar el gasoducte GME, que travessa el territori marroquí per arribar a l'Estat, i així s'estalvia lliurar un 7% del gas al Marroc en concepte de peatge.

L'extracció de gas cada vegada és més difícil, i la qualitat,

inferior. És per això que Turiel alerta que durant l'hivern hi haurà talls de subministrament a Europa amb conseqüències al conjunt de la indústria. El científic adverteix fa deu anys dels problemes de subministrament que venen i vindran, però lamenta que és un "tema tabú" perquè comporta parlar de decreixement: "No es podrà mantenir un sistema econòmic creixent amb un subministrament de materials i energia que serà decreixent". Durant molt temps, Algèria va ser la gran exportadora de gas a l'Estat espanyol -un 60%- , però des de fa un parell d'anys està per sota del 30%, una quantitat similar a la que hi arriba des dels Estats Units en vaixell. Això significa que el transport també s'ha encarat, perquè una bona part ja no es pot fer per mitjà de gasoductes i arriba amb bucs metaners, que requereixen un procés de liquat i emmagatzematge més complex.

Miquel Roca i Junyent
 Conseller d'Endesa (2013-2021)
 Exportaveu de CiU al Congrés espanyol

Luis de Guindos
 Conseller d'Endesa (2009-2011)
 Exministre d'Economia (PP)

José Maria Aznar
 Assessor d'Endesa (2014-2021)
 Expresident del govern espanyol (PP)

Pedro Solbes
 Conseller d'Enel-Endesa
 Exministre d'Economia (PSOE)

»Naturgy i EDP mitjançant Sonatrach -un dels principals proveïdors de gas de l'Estat espanyol-, Qatar, Noruega i la Xina en tenen més d'un al conjunt de l'oligopoli elèctric per mitjà de fons sobirans. Aquests vehicles d'inversió amb diners públics han guanyat influència en els mercats les darreres dècades i l'Estat espanyol ja és un dels deu principals receptors, segons l'*Informe de Fons Sobirans 2020* d'IE University i ICEX-Invest in Spain.

El Fons Global de Pensions noruec, a través de Norges Bank, és el fons sobirà més gran del planeta, i té participació a Iberdrola, EDP i, des del mes d'abril, a Naturgy. Encara que fa bandera del seu compromís per invertir en companyies que "combaten" el canvi climàtic, el seu capital d'1,1 bilions d'euros actuals es nodreix dels ingressos del petroli i el gas, i aquest estiu va incrementar la seva participació a Repsol per sobre del 3%. Gràcies també als superàvits generats per la indústria del petroli i el gas natural, Qatar Investment Authority (QIA), el fons sobirà del país àrab, posseeix accions d'Iberdrola i alhora d'EDP, on també té un lloc el fons sobirà China Three Gorges (CTG), amb un sucós 19%.

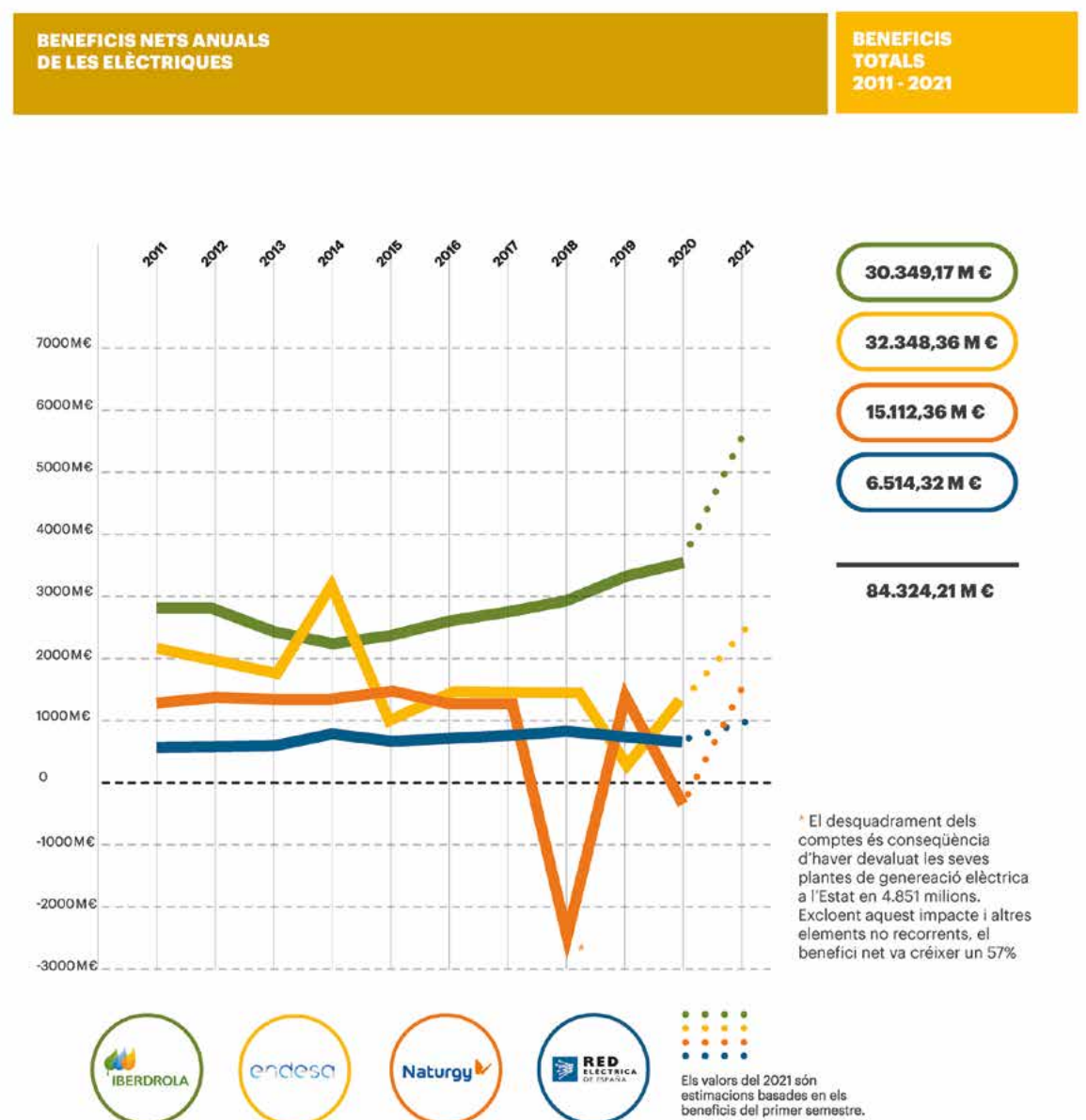
Alhora que han internacionalitzat la propietat, han globalitzat els seus impactes. L'Observatori de Multinationals a l'Amèrica Llatina (OMAL) ha denunciat reiteradament perjudicis ambientals, socials i culturals de les tres grans elèctriques espanyoles.

Tensant les directives europees

Les empreses de l'oligopoli elèctric, a més d'atreure expresidents i exministres, són atractives per als inversors internacionals perquè són omnipresents al llarg de tot el cicle de subministrament elèctric i això els atorga un enorme poder. Malgrat una aparent diversitat, E-Distribución, Nedgia, i-DE,

El Fons Global de Pensions noruec té participació a Iberdrola, EDP i, des del mes d'abril, a Naturgy

Les grans companyies trampegen la normativa europea i ocupen totes les fases del servei elèctric

Energia XXI, Iberdrola Clientes o Gas & Power pertanyen només a les tres grans del sector -Endesa, Naturgy i Iberdrola- i copen la generació, la distribució i la comercialització d'electricitat.

Per trampejar la normativa europea, les grans elèctriques s'han trossejat. La directiva 2009/72/CE requereix la separació d'activitats, però contempla la presència d'empreses integrades verticalment, és a dir, del mateix propietari. La norma només explicita que hauran de ser independents pel que fa a la "personalitat jurídica, l'organització o la presa de decisions". Una escletxa que es replica en la llei espanyola 24/2013 del sector.

Contravenint la mateixa normativa, Irene González-Pijuan, membre de la Xarxa per la sobirania energètica, denuncia que avui dia a l'Estat espanyol no hi ha cap període clar de concessió per a la distribució de l'energia, una activitat sobre la

qual l'Estat es reserva un cert control, pel que fa al funcionament com a la retribució. L'article 24 de la directiva dicta que els estats membres "designaran o demanaran" a les empreses "que designin per un període de temps que determinaran els estats membres en funció de criteris d'eficiència i d'equilibri econòmic, un o varis gestors de xarxes de distribució". Però la realitat és diametralment oposada al paper: Endesa, Iberdrola, Naturgy i EDP es reparteixen el territori sense límit temporal. A Catalunya i les Illes, és Endesa qui controla la distribució, i al País Valencià, Iberdrola.

Beneficis caiguts del cel

Si bé és cert que l'increment del preu del gas i l'elevada especulació en el mercat de drets de CO₂ són dos factors necessaris per entendre la pujada de la factura de la llum, la composició d'oli-

Juan María Atutxa
 Conseller d'Iberdrola (2010-2016)
 Exconseller d'Interior (PNB)

Manuel Marín
 Pres. de la Fund. Iberdrola (2008-2017)
 Expresident del Congrés espanyol (PSOE)

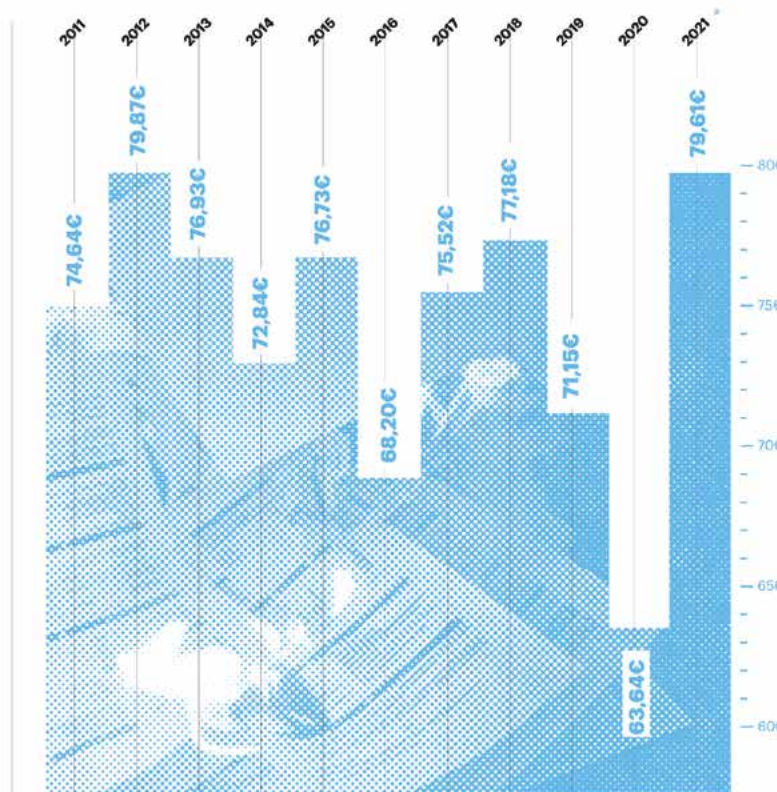
Ángel Acebes
 Conseller d'Iberdrola (2014-2021)
 Exministre de l'Interior i Justícia (PP)

Fernando García Sánchez
 President Fund. Iberdrola (2018-2021)
 Excap d'Estat Major de la Defensa (PP)

FACTURA ELÈCTRICA MENSUAL DE LA USUÀRIA MITJANA

366 kWh de consum
 i 4,4 kW de potència

* Els valors de 2021 corresponen als mesos de gener a agost

/ GAIZKA
 PAGONABARRAGA
 @gaizkapagona

FONTS:
 INVERTIR EN BOLSA / FACUA / RESULTATS FINANCERS DE LES EMPRESSES

Cap a l'apagada general

Amb el lema "Desconnecta de les elèctriques", Junts, ERC, CUP, Més Mallorca, Més Menorca, EH-Bildu i el BNG han convocat una apagada elèctrica massiva i una cassolada per al 8 d'octubre. En un comunicat expliquen que "catalanes, basques i gallegues, fem avui un front comú contra l'oligopoli de les elèctriques i les seves amenaces, així com per a denunciar la inacció del govern espanyol" i lamenten no tenir la "sobirania necessària per combatre l'estafa elèctrica".

Les protestes van arrencar fa més de tres mesos, arran de l'entrada en vigor de les noves tarifes elèctriques, que comporten una penalització en el cost quan el consum coincideixi amb les hores punta del dia. El dia cinc de juny va haver-hi diverses mobilitzacions arreu dels Països Catalans i del conjunt de l'Estat i el mes de juliol, la Xarxa per la sobirania energètica va convocar una concentració a Barcelona per protestar contra la pujada de la tarifa i denunciar les pràctiques de l'oligopoli. Les darreres setmanes, càrrecs electes de la CUP han protestat a les seus d'Endesa de Girona, Lleida i Reus.

gopoli i el funcionament del mercat elèctric són imprescindibles. Les grans companyies no només ocupen totes les fases del servei, sinó que toquen tots els pals de la generació elèctrica: produeixen una part important de renovables, controlen les nuclears i són propietàries de centrals de cicle combinat, aquelles que utilitzen combustibles fòssils. L'energia, tingui l'origen que tingui, es ven i es compra en el mercat majorista d'electricitat, on segons l'oferta i la demanda es fixa el preu de la llum. Anomenat "pool elèctric" i regit per l'operador OMIE, es tracta d'un mercat marginalista, és a dir, que independentment del preu a què hagi ofert un productor, rebrà el preu de l'últim que hagi entrat en el mercat, que serà el més car perquè la demanda es va cobrint primer amb les centrals més barates: renovables, nuclears, hidràulica, cicle combinat, de més econòmica a més cara. Com la

subhasta posa en competència energies amb costos molt diferents, hi ha productors que acaben cobrant molt més per l'energia del que ha costat produir-la. Són els anomenats "beneficis caiguts del cel", que el govern espanyol ha decidit retallar temporalment, al costat d'altres mesures per contenir els preus.

En síntesi, a més de limitar aquest marge de guany i rebaixar el topall de la tarifa del gas, el real decret 17/2021 suspèn durant un trimestre l'impost a la generació elèctrica -que assumeixen les generadores d'electricitat, però repercuteix en la factura de la llum-, redueix l'IVA del 21 al 10% i també l'impost especial sobre l'electricitat del 5,1% al 0,5%, decisions que afecten les arques públiques i no pas les empreses.

Així i tot, l'anomenat pla de xoc de l'executiu ha despertat la fera. L'oligopoli elèctric, agrupat a la

patronal AELEC, ha criticat que es castigui "de manera injusta" el sector i ha qualificat de "desen-certada" l'actuació per retallar els beneficis extraordinaris; el Fòrum de la Indústria Nuclear ha amenaçat d'aturar les centrals i els "accionistes minoritaris" d'empreses cotitzades ho han titllat d'"expropiació" i asseguren que aniran als tribunals.

Per Aurelia Mañé Estrada, professora de política econòmica i relacions energètiques internacionals i membre del Seminari Taifa, les mesures, "si aconseguixen rebaixar el preu, ho faran de forma molt puntual i a curt termini", perquè aborden "les conseqüències del problema, però no la seva causa profunda". És del parer que el que cal és una reforma estructural profunda del sector que "modifiqui les relacions de poder entre l'oligopoli i la resta de la societat". Així mateix, per FACUA, una organització dedicada a la defensa dels »

Miguel Boyer
 Conseller de REE (1996-2014)
 Exministre d'Economia i Hisenda (PSOE)

Jordi Sevilla
 President de REE (2018-2020)
 Exministre d'Admin. Públiques (PSOE)

José Folgado
 President de REE (2012-2018)
 Exsecretari d'Estat de l'Energia (PP)

Arsenio Fernández Mesa
 Conseller de REE (2017-2021)
 Exdirector de la Guàrdia Civil (PP)

»drets dels consumidors, no són ni molt menys suficients: “Si el govern es queda aquí, no haurà introduït els canvis necessaris per garantir tarifes raonables i enfrontar-se de forma contundent a l'oligopoli”, adverteix Rubén Sánchez.

La manipulació del preu

A més dels anomenats “beneficis caiguts del cel”, González-Pijuan insisteix que el mercat elèctric “permet fer trampes” i “especular amb el preu de la llum”. Per aquest motiu, des de la Xarxa per la sobirania energètica defensen que és necessari canviar el seu funcionament “al conjunt d'Europa o desobeint Europa”. Un exemple sobre el qual posa èmfasi és el comportament de les centrals hidroelèctriques durant l'escalada de la factura.

A l'estiu, mentre buidaven diversos embassaments d'aigua, van ser les centrals hidràuliques, i no les de cycle combinat, les que van marcar la tarifa de la llum més de la meitat de les hores. Com les associacions de consumidores, González-Pijuan apunta que han inflat els preus: “El preu que oferien, emparant-se en el cost d'oportunitat, era més alt que els costos de producció real”. És a dir, tot i que la hidràulica no és una energia cara de produir perquè no necessita gas ni ha de pagar emissions de CO₂, s'ha estat oferint a un preu similar al de l'energia d'origen combinat, que sí que requereix combustible fòssil.

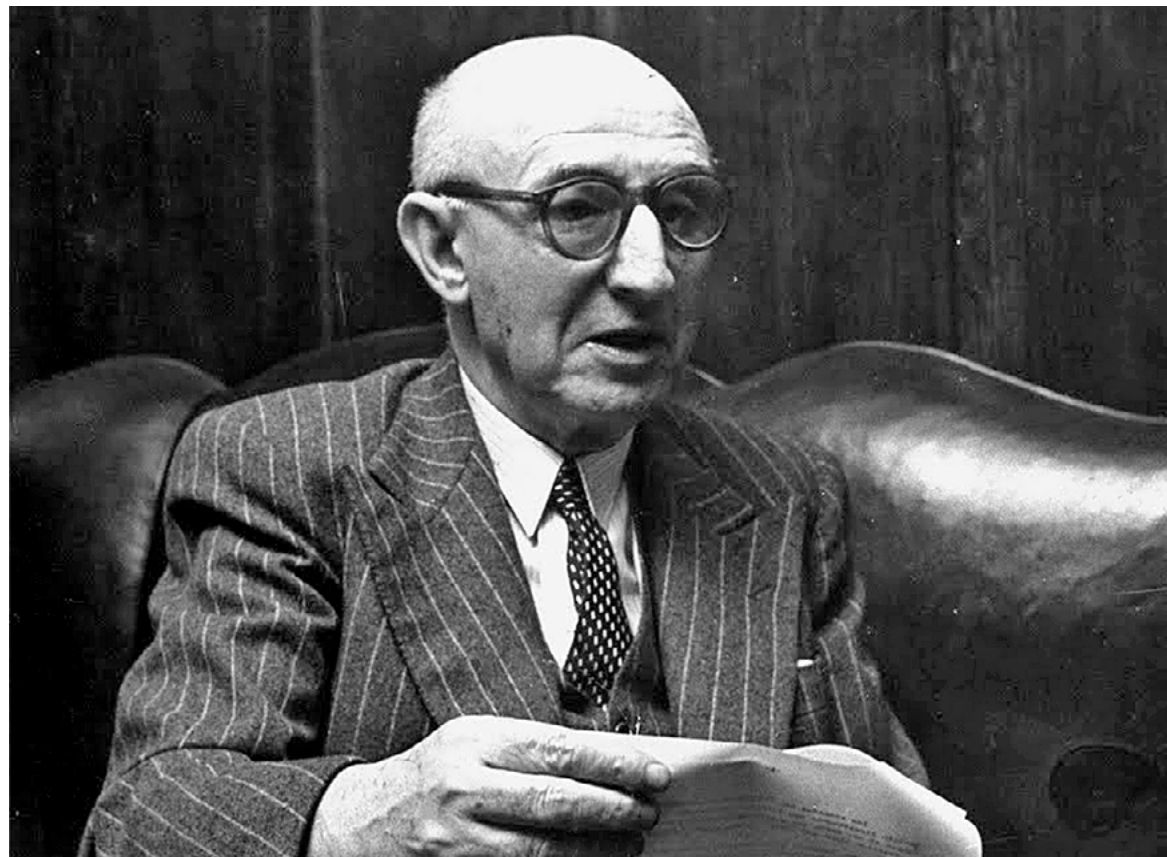
Hi ha antecedents d'aquesta praxi. Sobre les espatlles tant d'Iberdrola, com d'Endesa i Naturgy pesen diverses sancions imposades per la CNMC per manipulació del preu de l'energia entre 2013 i 2019. La més elevada, per valor de 25 milions d'euros, es va comunicar el 2015 a Iberdrola Generación. Segons la Comissió, l'elèctrica va incrementar el preu de les ofertes de les centrals hidràuliques de Duero, Sil i Tajo entre el 30 de novembre de 2013 i el 23 de desembre de 2013. A Naturgy la van sancionar amb 19,5 milions per la mateixa raó, però en relació amb el preu de l'energia generada a centrals de cycle combinat a Catalunya, el País Valencià, Andalusia i Gibraltar, entre l'octubre de 2016 i el gener de 2017. També van multar Endesa amb 5,8 milions d'euros pel preu de l'energia de cycle combinat provinent de Catalunya, entre l'octubre de 2016 i el gener de 2017. Totes tres estan pendents de recurs a l'Audiència Nacional espanyola.

Davant d'aquest escenari opac, Alfons Pérez de l'ODG, a més de nacionalitzar grans elèctriques i municipalitzar la distribució, creu imprescindible una auditoria de costos de la producció. Precisament des del punt de vista de Som Energia, que compta amb diferents instal·lacions d'energia renovable, la generació ha de ser propietat de la ciutadania i no de les empreses. Víctor Naval veu impossible una transició energètica “si segueixen sent les mateixes empreses les propietàries de la generació, encara que aquesta sigui no contaminant”. ●

Secrets de família

El negoci de les elèctriques sorgeix d'una colla de nissagues potentades del franquisme que, amb l'ajuda del règim, van apoderar-se del sector en operacions completament fraudulent

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

“**E**l passat és testarrut. Més de quatre dècades després de la fi del franquisme, les famílies més rutilants que freqüentaven el palau d'El Pardo segueixen ocupant un lloc destacat en el món financer espanyol”. Amb aquestes paraules, el periodista i historiador Mariano Sánchez Soler explica la manera amb què aquestes fortunes “forjades durant la dictadura” han mantingut la

seva empremta gràcies a un règim que els va atorgar el monopoli dels sectors estratègics de l'Estat.

Així com els “emprenedors” Koplowitz, Fierro, Meliá, Fenosa, Banús o els nebots de Cortina i Alcocer van passar a dominar el sistema bancari i turístic, en el sector elèctric el règim va lliurar la competència a una colla d'empresaris a qui va permetre que constituïssin un oligopoli que encara s'enriqueix de manera ostentosa.

Felipe González
 Conseller de Naturgy (2010-2015)
 Expresident del govern espanyol (PSOE)

Narcís Serra
 Conseller de Naturgy (2008-2011)
 Exvicepresident del govern espanyol (PSOE)

Josep Borrell
 Conseller d'Abengoa (2009-2015)
 Exministre d'Obres Públiques (PSOE)

José Montilla
 Conseller d'Enagás (2019-2021)
 Expresident de la Generalitat (PSC)

Juan March, un dels banquers fidels al dictador Franco, va apoderar-se irregularment Barcelona Traction, que va acabar en mans d'Endesa

En el llibre *Los ricos de Franco* (Roca Editorial, 2020), Sánchez Soler cita en particular el mallorquí Juan March, que de manera irregular va adquirir la firma Barcelona Traction, transformada més tard en Forces Elèctriques de Catalunya S.A. (FECSA) i que es fusionaria amb Endesa. Una operació que va poder realitzar gràcies a l'estreta amistat amb el dictador, a qui a canvi d'aquest favor, va comprar l'avió que el va portar a Tetuan per desplegar la revolta militar i va avalar-lo perquè Mussolini li proporcionés munició per a la Guerra Civil espanyola. Conegut com "el banquer de Franco", March va crear el 1955 la fundació que porta el seu nom, mitjançant la qual els seus descendents renten la seva imatge i que ha protagonitzat tèrbols negocis.

L'imperi econòmic de la família March, controlat avui per Juan i Carlos March Delgado, es concentra en la Corporació Financera Alba, que amb un capital de 2.300 milions d'euros, té participacions a ACS, a través de la qual el 2018 va entrar en el capital de l'elèctrica Naturgy, a més d'Acerinox, Prosegur, Carrefour i el rendiment de propietats immobiliàries i artístiques valorades en 500 milions d'euros.

L'altre gran beneficiat pel règim va ser José María Oriol y Urquijo, president d'Unesa (Unidad Eléctrica S.A.),

al qual Franco va cedir la producció del fluid elèctric -un servei que a la majoria de països europeus era de titularitat pública-, en reconeixement per haver creat la Junta Suprema Militar Carlista, vinculada al cop militar. Això va permetre Oriol y Urquijo accedir a Iberdrola, de la qual va ser president entre 1941 i 1985 i fixar, de la mà d'Hidroila, Sevillana i Barcelona Traction, el preu de l'electricitat. La seva elecció com a procurador a Corts Espanyoles, càrrec que ostentà de 1955 a 1977, va servir a l'empresari per blindar els seus interessos personals i corporatius.

Avui dia, a Iberdrola continua havent-hi representació de la família Oriol, aquesta vegada en la figura d'Íñigo Víctor Oriol, conseller de l'elèctrica, mentre que altres membres de la saga s'han implicat en diferents sectors de la societat. És el cas d'Isabel Oriol, presidenta de l'Associació Espanyola Contra el Càncer, o José María Castillejo Oriol, president de Zinkia Entertainment, una companyia de producció de sèries animades per televisió, aparells mòbils i plataformes

de jocs. Completen l'entramat elèctric creat en el franquisme Pedro Barrié de la Maza, promotor de l'adquisició del Pazo de Meirás per part de la família Franco i un dels homes més influents en els sectors del turisme, la química,

la minera i la construcció naval a Galícia. Finançador del cop d'estat feixista, Maza va dirigir el Banco Pastor i el 1943 va crear Fuerzas Eléctricas del Noroeste, S.A., la desapareguda Fenosa, que amb la construcció d'embassaments que curtcircuitaven els rius, va convertir-la en una peça fonamental en el desenvolupisme de l'època, fins a ser absorbida el 2008 per Gas Natural (Naturgy). Amic íntim de Franco, amb qui compartia travessies en el iot Astor, la fortuna de l'industrial gallec és avui gestionada pels seus fills a través de la Fundació creada en memòria seva.

Si a Galícia va ser Barrié de la Maza qui controlava l'activitat elèctrica, a Andalusia el sector va quedar en mans de Joaquín Benjumea, designat per Franco ministre d'Agricultura i Treball i, més tard, d'Hisenda. Fill de l'advocat catòlic i terratinent Diego Benjumea Pérez de Seoane, Benjumea va ser fundador d'Abengoa, la qual va tenir el monopoli de les línies d'alta tensió i l'execució d'altres muntatges elèctrics durant la dictadura. Traspasat el 1963, van ser dos dels seus tretze fills (Felipe i Javier) qui van continuar dirigint Abengoa, en la qual encara Felipe es manté implicat en qualitat d'assessor internacional.

D'aquesta manera és com els March, Oriol y Urquijo, Barrié de la Maza i Benjumea van aconseguir, a l'empara i suport del franquisme, bastir un entramat oligopolístic que, mig segle després de la mort de Franco, continua operant i gaudint de privilegis de mercat. ●

Les famílies March, Oriol y Urquijo, Barrié de la Maza i Benjumea van bastir un entramat oligopolístic a l'empara del franquisme

ASSETJAMENT, CANVIS DE TARIFA I TALLS

Des de l'Aliança contra la Pobresa Energètica denuncien pressions de les grans companyies sobre famílies vulnerables per reclamar deutes

Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega
Ester Fayos | @EsterFayos

Les elèctriques han llançat una ofensiva comercial per migrar el màxim nombre de persones d'una tarifa regulada (PVPC), amb un preu que canvia hora a hora i dia a dia, a una de lliure, que consisteix en un preu fixat per l'empresa, que també s'ha anomenat "tarifa plana". El context d'escalada del preu de la llum fa atractives les "tarifes planes", però més enllà d'una impressió conjuntural, l'últim informe de Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC) reflexa que la factura anual de la població acollida al mercat lliure el 2019 va ser un 17% més cara que la de les llars vinculades al mercat regulat.

No només és més cara, sinó que fins i tot hi ha famílies que han perdut el bo social en fer el canvi. Com a llar vulnerable, per beneficiar-se d'aquest descompte de la factura de la llum -que, segons el govern espanyol, van rebre 299.643 persones als Països Catalans el 2020-, és imprescindible tenir contractada la tarifa elèctrica PVPC. Salva Montoya, de la Plataforma per un nou Model Energètic del País Valencià, explica que les empreses estan publicant tarifes per sota del preu actual per aconseguir aquest transvasament de clients.

"Les estafes són vergonyoses i permanents", denuncia Montoya, qui recorda que una elèctrica va afegir quatre serveis addicionals a la factura d'un home invident, que va arribar a pagar 50 euros més del que li tocava. Precisament, el mes d'agost, el regulador CNMC va comunicar que diverses comercialitzadores havien aprofitat el canvi de tarifes, en vigor des de l'1 de juny, per facturar un 30% més en la factura de la llum, però no farà públic quines són fins que no finalitzi la supervisió.

Més enllà de sobre costos, un estudi de la CNMC sobre contractacions en el sector elèctric entre juliol de 2017 i juny de 2018, va concloure que hi havia una taxa de "canvis no acreditats" de tarifa del 0,7%, un percentatge que ascendia fins al 37% en la categoria de "canvis dubtosos".

Entre els dos anys referenciats, es van tramitar 130 i 157 expedients informatius, respectivament, derivats de denúncies de consumidors per canvis de comercialitzador sense consentiment.

A Glòria Marín, membre de la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca (PAH) d'Elx (el Baix Vinalopó) van canviar-li la comercialitzadora sense el seu permís. Un dia va rebre un correu de la seva companyia elèctrica, Som Energia, en què li comunicaven que havien rebut una sol·licitud de canvi de contracte d'Endesa que ella mai havia de-

manat. Sorprenentment, va descobrir que el seu veí, a qui un mes abans l'elèctrica havia trucat per tramitar-li un canvi a tarifa plana, estava pagant la factura d'ambdós. "Endesa havia posat el meu comptador a nom d'una altra persona i li estaven facturant la meua electricitat sense que cap dels dos ho haguérem consentit".

El periple només acabava de començar. Marín va tornar a contactar amb Endesa perquè li acceptaren la renúncia de contracte sol·licitada prèviament, però com ja havien passat els quinze dies de termini, tot i que havia sigut un error de la companyia, explica que es van negar a tornar el contracte a Som Energia. Després de nou mesos de mals de cap i moltes hores invertides, fa dues setmanes que, al final, ha pogut tornar a Som Energia.

Des de l'organització de consumidors FACUA, Rubén Sánchez explica que entre la mala praxi també rep moltes queixes de persones a qui les companyies acusen d'haver manipulat fraudulentament el comptador i intenten cobrar un suposat deute sota amenaça de talls. Sense saber-ho, Dolors Pau, que viu en un pis d'emergència i rep el bo social, ha acumulat un deute amb Endesa de 1.500 euros. El veïnat va alertar-la que el seu comptador estava manipulat i va ser ella mateixa que va avisar la companyia. "Com que Endesa no va verificar l'estat del comptador en donar-me d'alta, l'única explicació que hi trobo és que els anteriors habitants el manipuleassin". Pau pren totes les mesures possibles per estalviar el màxim: aprofita les franges horàries econòmiques, no planxa, fa rentadores amb aigua freda i usa el mínim l'estufa a l'hivern. Tot i això, tem una "clatellada" en la propera factura per l'increment del preu.

Els cobradors del frac

Més enllà de l'ofensiva pel canvi de tarifa en el moment actual, hi ha una altra campanya agressiva i permanent de les grans elèctriques: la reclamació de deute. Trucades telefòniques, missatges, correus electrònics i fins i tot cartes, en alguns casos simulant demandes judicials. És el que va patir Mari Carmen Gómez, veïna de Cubelles, que té un deute amb Naturgy de 2.000 euros: "Em van burxar per tots els mitjans, fins i tot simulant que havien començat un procediment judicial. Em trucaven d'un suposat despatx jurídic i em deien que si no pagava em tallarien els subministraments. El cor se'm disparava". Gómez relata com l'ansietat viscuda durant el 2019 l'ha marcat fins al punt que ja no agafa les trucades de números desconeguts. En el seu cas era l'empresa Parés Seixas Bufete

A dalt a l'esquerra,
Rosa Cariñena,
veïna de Castellar
del Vallès
/ VÍCTOR SERRI
@_ittos_

A dalt a la dreta,
Dolors Pau, veïna
de la Barceloneta
(Barcelona)
/ MIQUEL MUÑOZ

A l'esquerra,
Glòria Marín,
membre de
la Plataforma
d'Afectades per la
Hipoteca d'Elx

qui s'encarregava de pressionar-la perquè pagués, però l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE) ha recollit casos d'assetjament a Catalunya protagonitzats per Grupo Collecta, Medina Cuadros Abogados, Corporación Legal o ISME, totes contractades per Endesa o Naturgy.

Per desconeixement i pressió, el mes d'agost Rosa Cariñena va cedir davant d'Endesa a pagar una part del que devia. Per mitjà de l'empresa de recobraments Abintio, el seu fill va rebre una trucada reclamant-li 600 euros urgentment, un pagament que s'havia de fer efectiu aquell mateix dia si no volia que li tallessin la llum i la resta dos dies més tard. Cariñena, que viu a Castellar del Vallès (el Vallès Occidental), va estar mesos sense cobrar i després ingressant només 400 euros al mes, raó per la qual va deixar de poder fer front a les factures de subministrament elèctric. "Visc amb el meu fill i menjàvem de Càritas", recorda.

L'APE va aconseguir que Endesa li retornés els 600 euros, perquè el cobrament era il·legal. Cariñena està protegida pel conveni que el govern català va signar només amb aquesta elèctrica el març de 2021. L'acord permet condonar el deute acumulat de 35.500 famílies vulnerables des de 2015. La companyia assumeix el 100% del deute acumulat entre els anys 2015 i 2018 i el 50% del 2019 i 2020, que compensa l'administració pública. Per tant, a Rosa Cariñena volien fer-li pagar un deute que abonarà en un 50% l'administració pública a la companyia de llum.

Maria Campuzano ressalta que es tracta d'un conveni històric perquè Endesa mai es va plantejar assumir ni un euro de la pobresa energètica. Així i tot, reconeix que està costant molt la seva posada en marxa: "Va arribar amb un govern en funcions i la primera passa, que és que les famílies rebin

una carta d'Endesa que digui que el deute fins al desembre de 2020 està condonat, encara no s'ha efectuat". Això, afegeix, coincideix amb la pujada del preu de la llum, que ha disparat l'angoixa de les famílies que acumulen deute nou des del gener d'enguany. Com el conveni és només amb Endesa, Mari Carmen Gómez, que deu diners a Naturgy, queda desprotegida.

151 sancions a Endesa i Naturgy

A més de tenir un deute amb Naturgy, Mari Carmen Gómez va estar sense llum durant set dies l'any 2016, malgrat cobrar 500 euros i complir els requisits de la llei 24/2105. La normativa, impulsada per l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE), la PAH i l'Observatori DESC a Catalunya, estableix que no es poden produir talls de subministraments a famílies en risc d'exclusió residencial i ha de prevaldre el principi de precaució, és a dir, la comunicació prèvia a serveis socials abans d'executar un tall per impagament. En el cas de Gómez, Serveis Socials, que coneixia la seva situació, no va fer-li l'informe de vulnerabilitat i l'elèctrica va tirar pel dret sense preguntar.

Des de l'entrada en vigor el 2015 d'aquesta llei única al conjunt dels Països Catalans i de l'Estat espanyol, l'Agència Catalana de Consum (ACC), que depèn de la Generalitat de Catalunya, ha obert un total de 181 expedients sancionadors a empreses subministradores de llum i gas per haver efectuat talls sense sol·licitar prèviament l'informe de vulnerabilitat als serveis socials. La majoria, especifiquen, són anteriors a 2018, només disset són posteriors. Del total, 162 s'han resolt amb sanció de 10.001 euros. Endesa, majoritària a Catalunya, acumula el 67% de les sancions (109) i la segueix Naturgy amb un 25% (42). ●

Endesa va pressionar una veïna de Castellar del Vallès a pagar un deute que per llei ha d'abonar el govern

35.500 famílies vulnerables poden demanar la condonació del seu deute amb Endesa entre 2015 i 2020

**"TAKE THIS
JOB AND
SHOVE IT!"**

Asad Haider,

historiador

“El capitalisme s’aprofita de la classe, la raça o altres formes de divisió social”

Text: Laura Masó | @aix_lau
Fotografia: Victor Serri | @_ittos_

Què entenem per *identitat*? Asad Haider, doctor en història de la consciència i membre de la Unió d’Estudiants i Treballadors a la Universitat de Califòrnia, es va haver d’acostumar a viatjar des dels Estats Units fins al Pakistan un cop cada any des de ben petit. Després de la caiguda de les Torres Bessones també es va haver d’acostumar a respondre al nom “Osama”. Ara, no es vol acostumar al fet que el racisme i les classes dirigeixin la societat, malinterpretant la identitat de cadascú. En el llibre *Identidades mal entendidas. Raza y clase en el retorno del supremacismo blanco* (Traficantes de sueños, 2020) proposa reflexionar llargament sobre aquest concepte, a partir de referències històriques i notes autobiogràfiques, en un recorregut que ens permeti planejar una nova estratègia política universalitzadora.

En el teu darrer llibre publicat, *Identidades mal entendidas: raza y clase en el retorno del supremacismo blanco*, fas un llarg recorregut pel concepte d’*identitat*, des dels seus orígens als Estats Units fins al moment actual, fent referències a autors com Newton, Malcolm X, Chomsky, Marx o fins i tot a moviments com el Black Lives Matter. Què hauríem d’entendre per identitat al segle XXI?

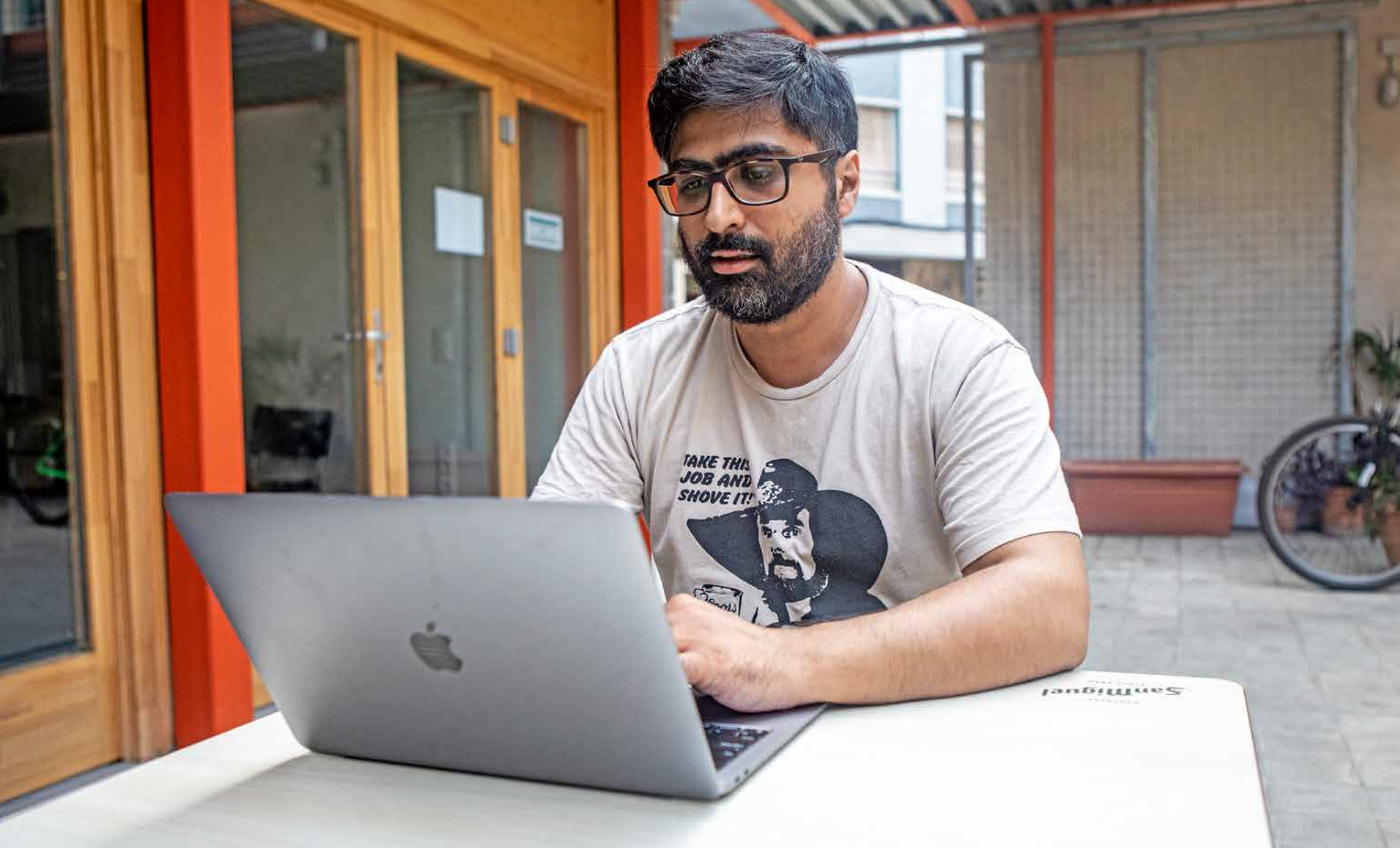
Etimològicament, *identitat* suggereix similitud, pertànyer a un grup de semblants i, potser, la forma política principal és pertànyer a una nació. Però aquest tipus de semblances poden ser perilloses, fent que la paraula *identitat* es converteixi en un problema polític. Cal que hi hagi una dialèctica entre consciència, alienació i autenticitat que porti a l’autodefinició, l’expressió i el reconeixement tant d’una comunitat com dels seus individus pel fet de pertànyer a aquella comunitat. En els darrers anys [als Estats Units], el moviment Occupy, el de Black Lives Matter i les eleccions del 2016 han marcat un canvi en el llenguatge de les polítiques d’identitat, que ha passat a ser utilitzat de forma més instrumentalitzada i basada en la classe. Tot i això, podem dir que el discurs contemporani d’identitat es fonda en el mite d’un subjecte essencial i la seva experiència com a centre de les noves polítiques identitàries, en lloc de treballar per acabar amb l’opressió com s’havia fet fins ara.

Per tant, naixem amb una identitat determinada o la construïm amb el temps?

No hi ha cap garantia que nosaltres acabem sent qui som. Les nostres biografies no estan acabades i la nostra identitat està sent constantment qüestionada. Jo no puc ser idèntic ni a mi mateix. Per tant, la identitat és un efecte de la diferència, que es transforma per forces polítiques i econòmiques impersonals i s’articula a partir de diferents i irreconciliables posicions polítiques. No arribarà mai el moment en el qual al final ens convertim en nosaltres mateixos.

Un dels elements indispensables que s’ha utilitzat històricament per entendre la identitat ha estat la raça, però és necessari traspasar el concepte de *raça* per construir una política d’acció emancipadora universal? O hauríem d’aconseguir-ho a partir de l’homogeneïtzació de la societat, oblidant-nos del punt de partida de cadascú?

Les polítiques emancipadores s’hauran d’oposar a qualsevol classe de dominació. Si les persones estan dominades i oprimides en funció de la seva raça, llavors hi haurà d’haver una resposta. No es pot ignorar aquesta circumstància i dir que tothom som iguals. No podem continuar sense admetre-ho. Tot i això, és veritat que la raça és un fenomen creat pel racisme i generat per la dominació racial. Hem de ser capaços de qüestionar-nos-ho i avançar, si volem vèncer el racisme.

La classe a la qual pertany cada individu i la lluita de classes han estat l'altre pilar a l'hora de construir la identitat i, per tant, una variable fonamental dins el sistema capitalista. Podem afirmar que el capitalisme s'utilitza per fer un repartiment desigual de la riquesa mundial? Com condiona la raça i la classe? És temptador fer aquestes afirmacions, però el capitalisme no és una persona prenent decisions o un grup de líders de totes les nacions que es troben en secret en un bosc cada any per decidir què passarà. Per tant, el capitalisme s'aprofita de

“ ”

El capitalisme no és una persona prenent decisions o un grup de líders de totes les nacions que es troben en secret

Hi ha d'haver un nacionalisme de les nacions oprimides que no es basi en una identitat fundacional

la classe, la raça o altres formes de divisió social. Dit d'una altra manera, podem dir que a les societats capitalistes aquestes altres formes de jerarquia, desigualtat i divisió es reproduïen. Persisteixen perquè tenen certa compatibilitat amb les formes de desigualtat generades pel sistema capitalista. Dit això, és veritat que, històricament, s'ha observat que les classes dominants utilitzaven la divisió racial com a estratègia per obtenir el control social.

De quina manera afecta la identitat en les condicions de treball?

Stuart Hall, sociòleg britànic-jamaicà, parlava del que passava quan tenies una part de mà d'obra formada per immigrants que se separa segons una categoria racial. Els exploten, reben salaris més baixos, tenen pitjors condicions de treball i són més susceptibles a què els seus caps els tractin malament. Com pot existir una lluita laboral comuna si és una situació completament desigual? Hem d'identificar la desigualtat de la classe treballadora i la ideologia d'identitat com a principal obstacle. Per una banda, la divisió racial no es pot ignorar. No podem dir que per tenir una lluita laboral comuna tothom hi sortirà guanyant. No hi ha cap motiu pel qual els treballadors negres hagin d'acceptar formar part d'un moviment que assegura que els solucionarà els seus problemes sense haver-los viscut. A part d'això, hi ha la idea que com a treballadors i com a negres, tenen més coses en comú amb un cap negre o amb un polític negre que amb un treballador blanc, i això es converteix en un problema. Els caps se senten dividits perquè tenen interessos antagònics. En un altre sentit, si els treballadors blancs tenen una ideologia identitària, que acaba sent simplement racisme, estaran satisfets amb els seus privilegis i s'identificaran amb els seus caps, d'una forma que al final els perjudicarà a ells mateixos.

Els canvis en la identitat provoquen canvis en els nacionalismes?

Crec que el nacionalisme és un fenomen contradictori. Primer de tot, hi ha el nacionalisme de

la nació dominant, el nacionalisme de la nació subordinada, nacionalitats minoritàries i nacions que estan subjectes al control de nacions més grans. El seu nacionalisme és diferent del nacionalisme de la nació amb el grup dominant. No crec que hi hagi cap potencial progressista en el nacionalisme de les nacions grans i dominants. És un paradigma completament conservador. Però el nacionalisme de les nacions oprimides i de les nacions més petites incorpora contradiccions i té tendències diferenciades. Si el nacionalisme està basat en la idea d'identitat nacional, va en la direcció incorrecta perquè reproduïx la mateixa lògica de la nació dominant. Penso que hi ha d'haver un nacionalisme de les nacions oprimides que no es basi en una identitat fundacional sinó en una identitat política i estratègica. La nació és un producte històric i no una essència de per vida. El nacionalisme pot trencar el poder de grans nacions i fins i tot trencar la forma de l'estat-nació existent per poder concebre noves maneres d'organitzar les societats, que vagin més enllà de la identitat nacional.

Darrerament, l'Orient Mitjà és el centre d'atenció de la política mundial, amb els talibans entrant a la ciutat de Kabul i prenent el govern d'Afganistan. Quina relació té el que està passant amb els nacionalismes i la identitat?

Observant aquestes parts del món podem entendre clarament els problemes que hi ha amb les polítiques identitàries. A Europa i a l'Amèrica del Nord parlem de "polítiques identitàries" com l'equivalent de drets civils o respecte per les minories, per les persones d'altres cultures o d'altres ètnies. Però les polítiques identitàries a l'Índia, el Pakistan o l'Orient Mitjà són destructives i violentes. Em refereixo al fet que el conflicte ètnic i religiós en aquestes parts del món va lligat a la política identitària. Per tant, no és gens simple afirmar que el fet de reconèixer una identitat ens portarà a una millor situació, sinó que la identitat ens pot portar al desastre.

Des de ben jove, has estat implicat en moviments socials i has estudiat també com han evolucionat. Quin paper juguen els nous moviments socials en el context actual?

Hi va haver una època en què anomenàvem “nous moviments socials” -basant-nos en el reconeixement que havien tingut al llarg del temps- als moviments de la classe treballadora i les organitzacions que buscaven crear una societat més democràtica. Però des de 1970 en endavant han deixat de ser al centre. Els nous moviments socials que tenen en compte la identitat tenen una vitalitat que els moviments de treballadores ja no tenen. Ara hi ha moltes maneres d’interpretar aquest fet. Com suggereixo en el meu llibre, hi ha una mesura en la qual les organitzacions de classes treballadores ja no servien per respondre el tipus de crisi que comportaven els canvis en el capitalisme i els canvis en el balanç polític de forces. Hi havia estratègies de classe noves per fer front a la crisi i, per tant, va aparèixer la possibilitat que els nous moviments socials renovessin el moviment de treballadores. Enlloc d’això, el moviment obrer es va fragmentar i deteriorar, malgrat hi va haver un moment en el qual cada un donava potencial a l’altre per seguir creixent. Després, el fracàs d’un comportava la fragmentació de l’altre. En aquests moments, doncs, no crec que puguem parlar de nous moviments socials sinó que ens hem de preguntar quines formes d’organització i quines estratègies d’acció política son adequades i efectives per respondre el present, en lloc de construir categories com classe, raça o gènere. Necessitem saber què pot canviar avui dia. Necessitem fer canvis fonamentals per canviar la nostra societat.

Què pretén aportar la revista *Viewpoint*, de la que és fundador i editor, en aquest context?

Viewpoint va començar durant el moviment Occupy com a una forma de reflectir el que passava als Estats Units i, a més gran escala, per intentar entendre, analitzar i interpretar el que estava passant en els moviments en els quals participàvem. També per fer ús dels recursos teòrics que trobàvem en la història i en altres llocs que creiem rellevants. Pensàvem que podíem aportar noves idees per tirar endavant aquests moviments. Teníem molt d’interès en moltes de les tradicions marxistes europees i en els marxistes negres dels Estats Units. En definitiva, era un projecte col·lectiu experimental que segueix en curs. Si sorgeix dels mateixos moviments, sabem que el pensament està intensificat per l’acció i, idealment, funcionarà també en la direcció contrària.

Aquesta és la forma en què acaba el llibre, parlant de noves estratègies, programes i tàctiques que hauríem de començar a seguir. Quina ha de ser la primera?

Això és una cosa que no es pot escriure en un llibre perquè és part d’una política d’alliberament. Les formes concretes, de fet, són creades per les persones que participen en els moviments i que s’han d’anar inventant. S’han d’inventar, primer de tot, basant-se en situacions específiques i han de respondre a necessitats concretes, en lloc d’estar basades en models generals. Segon, han de ser expressions a l’alçada de les capacitats de tothom. Han d’expressar la idea que les persones tenen la mateixa capacitat de governar-se a elles mateixes que de prendre decisions sobre política. Per tant, al llibre no he pogut parlar d’això. És on acaba el llibre i comença la vida.

Les situacions racistes i els partits d’ultradreta estan en l’alça. Aquesta situació fa anys que es viu als Estats Units, però, en comparació, als Països Catalans és relativament moderna. Com es pot afrontar l’auge del racisme que s’està vivint?

No vull que acabeu on hem acabat als Estats Units, un lloc on la raça i la política que fan aquells polítics que s’oposen al racisme s’ha convertit en aliada de la identitat i no de l’emancipació universal. Les organitzacions d’esquerra que ja existeixen han de posar-se serioses en afrontar el racisme com un problema social, a banda d’incorporar dins de les seves organitzacions persones que habitualment en queden excloses. S’ha de trobar la manera de fer-ho, mantenint sempre el principi que la política és per a tothom. Les polítiques emancipadores són per a tothom. Per tant, t’has de mantenir ferm contra la idea liberal que tothom pertany a un grup diferent i que les polítiques seran per aquell grup concret. Això és un error i es veu clarament si n’observem les conseqüències. Les persones de color són les que haurien d’estar-se organitzant pels seus propis interessos perquè les blanques no els entendran. Què significa, això? Vol dir que, llavors, la gent blanca queda exempta de qualsevol responsabilitat de fer res sobre el racisme. Tothom hauria d’estar implicat en el treball de les Nacions Unides per la llibertat dels altres que hi pertanyen.

Als Estats Units, una persona negra, Barack Obama, des del 2009 al 2017, ha arribat al màxim poder institucional: la presidència. Quan pot tardar un país a fer aquest procés?

És complicat de saber. Per exemple, als Estats Units mai hi ha hagut una dona presidenta. En canvi, al Pakistan, on la gent es creu que hi ha una de les societats més sexistes, n’hi ha hagut una. D’alguna manera, va ser una sorpresa que Obama sortís elegit, sobretot perquè era un polític molt convencional. Si cada vegada tens més persones capaces d’entrar

en política perquè només busques reproduir l’estatu quo, però amb una cara diferent, llavors es reduïxen els obstacles.

Hem vist que la identitat està en transformació constant. Així doncs, és possible defensar una única identitat?

Nosaltres no som mai una sola cosa. Per tant, quan ens defensem a nosaltres mateixos per ser una única cosa, estem intentant encaixar en un estereotip i hem de resistir-hi. Això no vol dir que ens hàgim d’esforçar per ser millors, més purs, més innocents. Sempre som moltes coses i hem d’aprendre a viure amb aquesta mena d’inestabilitat. ●

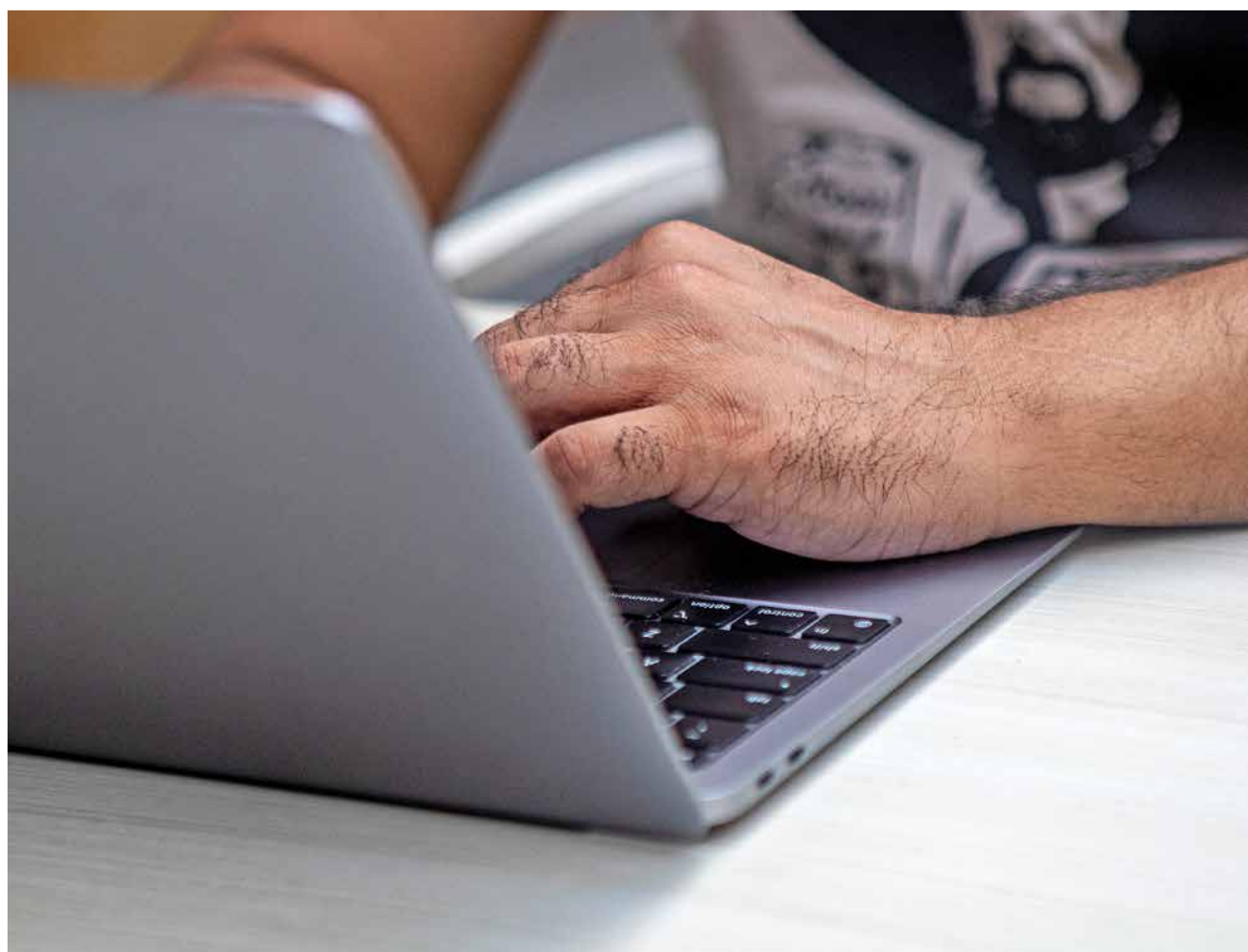
Per saber-ne més:

Descarrega del llibre *Identidades mal entendidas* en pdf (anglès i castellà) traficantes.net

Revista *Viewpoint*: viewpointmag.com

contrast

*Un model educatiu on hi ha
ajuda a pal·liar la s*

Garantir el dret a l'educació en cada escola: desegregar i invertir

Ismael Palacín | @ismaelpalacin
Director de la Fundació Jaume Bofill

A Catalunya, un 33 % dels infants viuen en risc de pobresa. Caldrà un canvi radical en les polítiques socials i econòmiques per abolir aquesta xacra.

Aquests 400.000 infants són alumnes que van a l'escola. Us diran que l'escola sola no pot superar la pobresa, però sabem que alguns sistemes educatius eixamplen les desigualtats mentre d'altres ofereixen oportunitats per reduir-les. Aquí parlarem de les dues mesures que calen per començar, amb urgència i realisme.

No totes les escoles conviuen igual amb la pobresa. Al nostre país tenim més de 700 instituts i escoles considerades "d'alta complexitat". De quina complexitat parlem? Pot semblar un tecnicisme per parlar dels centres que concentren un alt percentatge d'alumnes en situacions de desavantatge social: pobresa, immigració precaritzada, discriminació... La diversitat pot ser una riquesa, però quan les condicions d'educabilitat són tan difícils, la recerca demostra que el fracàs i l'abandonament es disparen i les mateixes expectatives de millora dels alumnes decauen. Els equips de mestres d'aquests centres fan una proesa diària per mantenir un clima d'esforç i aprenentatge.

Els alumnes d'aquests centres tenen tant de potencial d'aprenentatge com qualsevol altre, però arrossegueu pesades motxilles de precarietat i desavantatge en els estímuls culturals i de suport escolar que els poden oferir les famílies. Mereixen una escola que contempli les seves necessitats d'aprenentatge.

La primera mesura és combatre la intolerable segregació escolar per reduir el nombre de centres que concentren alumnes desfavorits. Podríem pensar que la segregació és culpa de l'urbanisme si aquests centres estiguessin majoritàriament situats en els barris més empobrits del nostre país, però no és així. La majoria es troben en barris socialment equilibrats, a uns pocs centenars de metres d'altres escoles on trobem pocs alumnes amb aquestes necessitats.

Dècades de negligència de l'administració han tolerat aquest apartheid escolar. La segregació

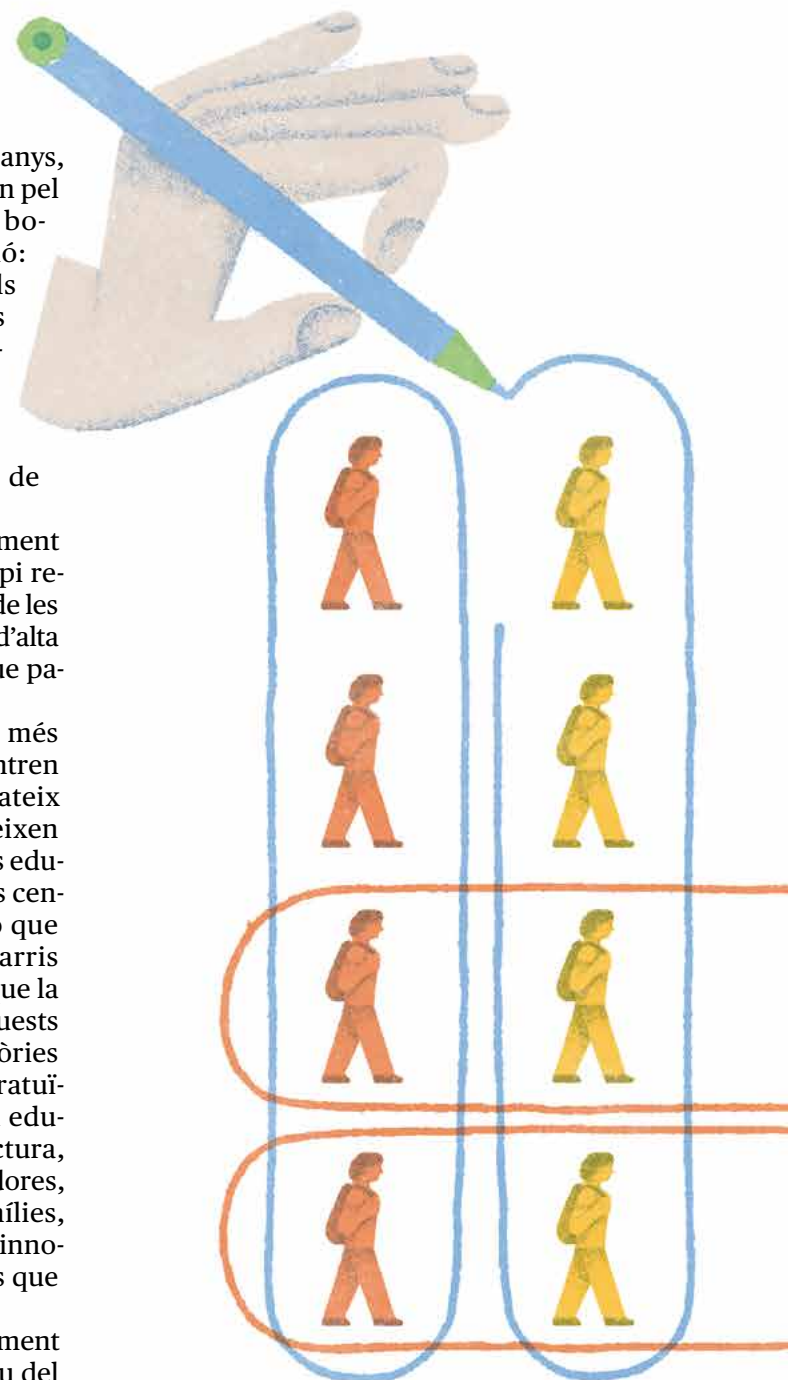
no ha millorat més d'un 4 % els darrers deu anys, exceptuant alguns municipis que destaquen pel seu compromís. Amb voluntat política i bona planificació es pot reduir la segregació: el Pacte Contra la Segregació Escolar i els decrets que se'n deriven donen totes les eines perquè la Generalitat i els municipis afrontin aquest canvi. És un canvi just i necessari, però serà un camí ple de resistències i excuses, ja que implica qüestionar el dret d'elecció de centre, la planificació de places i el model de concerts.

Si reduïm la segregació escolar i senzillament fem que els centres de cada barri i municipi reflecteixin de forma equilibrada la diversitat de les famílies del veïnat, només quedarien centres d'alta complexitat en aquells barris empobrits que pateixen segregació urbanística.

En segon lloc, cal sobreinvertir un 30 % més de recursos en aquestes escoles que concentren dificultats per la composició social del mateix barri. Els centres d'alta complexitat mereixen uns recursos proporcionals a les necessitats educatives dels seus alumnes. Mereixen ser els centres capdavaners en oferir una educació que garanteix qualitat i equitat. En aquests barris i centres cal concentrar-hi els programes que la recerca mostra que són efectius perquè aquests alumnes obtinguin bons resultats i trajectòries educatives: més beques, escola bressol gratuïta, baixar les ràtios, més equips docents i educadors socials de suport, programes de lectura, activitats extraescolars de qualitat, orientadores, plans de suport a la implicació de les famílies, privilegiar aquests centres amb projectes innovadors, actius i educativament estimulants que elevin les expectatives...

Aquest esforç d'inversió és un repte fàcilment assolible malgrat que el pressupost educatiu del nostre país sigui baix, ja que es tracta d'un nombre limitat de centres.

Són reptes que no s'han de considerar mesures extraordinàries, senzillament es tracta de fer efectiu el dret a l'educació per tot l'alumnat. ●

/ EDUARD SALES
@eduardsales_

a centres d'alta complexitat segregació escolar?

L'estigma com a eina per combatre la segregació?

Belén Tascón | @affac_cat

Presidenta d'Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya (aFFaC)

Primera de tot, cal dir que el model educatiu que l'aFFaC defensa i reivindica està basat en l'eliminació de totes les segregacions, on tot l'alumnat vagi al centre educatiu públic que hi ha més a prop del seu domicili. Aquest model és el que ja apliquem a la sanitat pública, on no acceptàriem socialment l'existència d'un centre d'atenció primària per a persones en situació de vulnerabilitat social, per a persones amb una determinada creença religiosa, per a persones de gènere femení o per a persones els ascendents de les quals han nascut en un altre país.

Si aquesta fos la realitat, no existiria la segregació escolar. És cert que n'existiria una altra, la residencial (l'urbanisme en les nostres ciutats ha creat barris-gueto), però per resoldre-la hauríem d'utilitzar instruments de planificació urbanística. Si els infants i adolescents van a l'escola a la qual van les seves veïnes, no podem parlar de segregació escolar.

Dit això, l'any 2014, el Departament d'Ensenyament va emetre una resolució en què classificava per primera vegada els centres educatius en funció de la seva "complexitat". Per analitzar els efectes en la segregació que la classificació té, hauríem de veure com ha canviat la primera a partir de la resolució. Doncs bé, segons dades del síndic de greuges, que utilitza l'índex de dissimilitud per a valorar la distribució de l'alumnat estranger en els centres educatius de Catalunya, veiem que, en primària, l'índex se situava en el 0,49 el curs

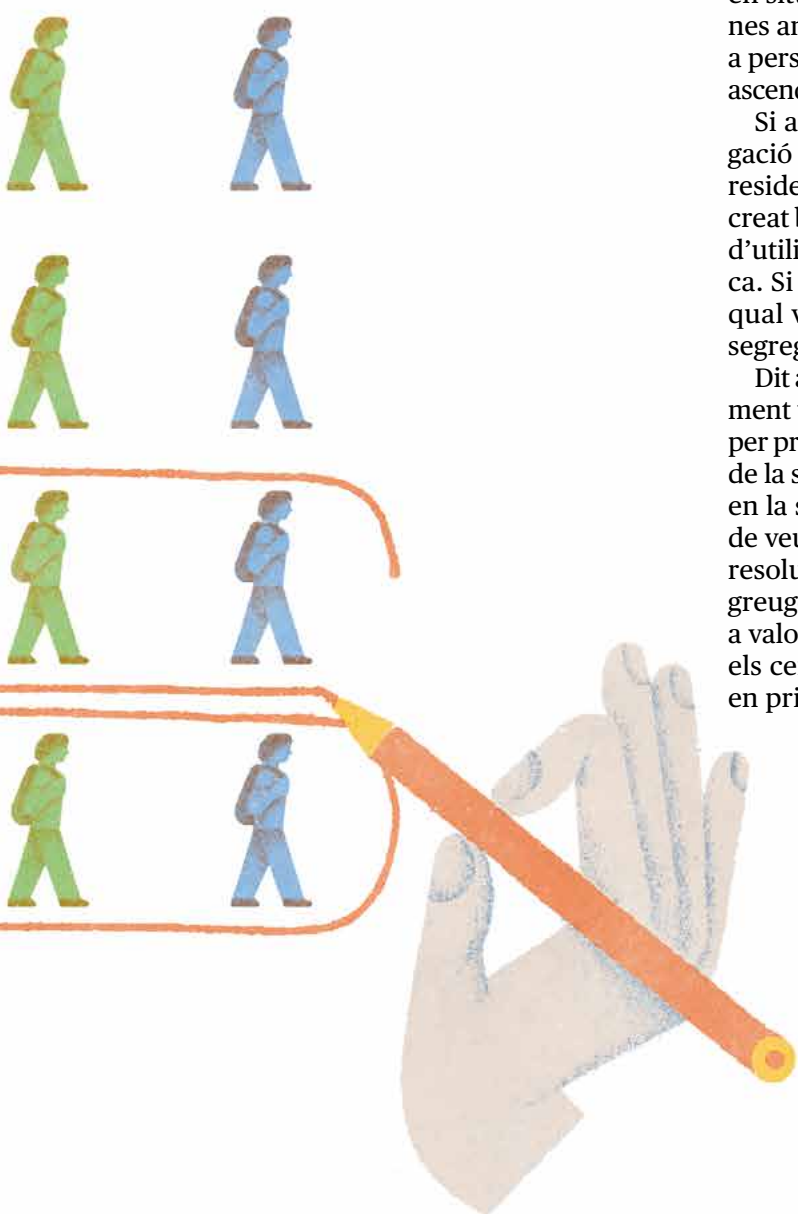
2006-2007, en el 0,47 el 2011-2012, en el 0,47 el 2014-2015, i en el 0,44 el 2018-2019. A secundària, l'evolució de l'índex se situava en el 0,40 el 2006-2007, en el 0,38 el curs 2011-2012, en el 0,38 el 2014-2015 i en el 0,35 el 2018-2019.

De les dades es dedueix que en cinc anys s'havia reduït la segregació en dues centèsimes per primària i en dues centèsimes en secundària, i que des del curs 2014-2015 (un cop classificats) fins a l'últim disponible (quatre anys) s'ha reduït en tres centèsimes el valor de l'índex, tant a primària com a secundària. Aquestes dades no ens mostren una correlació entre reducció de la segregació i la classificació dels centres.

Però aquesta no ha estat l'única mesura que s'ha pres en la lluita contra la segregació i hem de dir que, fins al moment, cap de les polítiques aplicades han tingut els efectes desitjats.

Per a nosaltres, la clau no es troba en la discriminació positiva (o negativa) d'aquests centres, sinó en dotar tots els centres educatius dels recursos suficients i necessaris per dur a terme la tasca educativa, sobretot aquells que es troben en situació de màxima vulnerabilitat, disposant dels mecanismes d'anivellació necessaris per a garantir la igualtat d'oportunitats de tots els infants i adolescents. Que un centre estigui dins de la llista no garanteix que tots els centres que es troben en una situació similar estiguin a dins. Això ho vam poder comprovar el curs passat amb el canvi del sistema que el Departament d'Educació ha utilitzat per assignar la categoria de centre de màxima complexitat (CMC), deixant 69 centres sense els recursos addicionals dels quals disposaven fins ara.

En definitiva, la classificació dels centres i l'etiquetatge com a CMC, si bé no ha reduït la segregació escolar, ha estat la manera que han trobat els centres i les famílies per a reclamar i aconseguir recursos que ajudin a pal·liar els efectes col·laterals de la segregació. El sistema educatiu reparteix els recursos entre els centres etiquetats. Tenint en compte la manca de recursos, el sistema fa escollir als centres entre etiquetar-los o reduir-los els recursos. ●

pàgina oberta

La guerra d'aigua de Turquia

La ciutat kurda de Hasaka mor de set enmig del silenci global i la complicitat russa

Alan Ma'ish

Escriptor i periodista kurd

Alouk s'ha convertit en la paraula més utilitzada pels habitants de Hasaka, una ciutat del nord-est de Síria assetjada des que el 2019 Turquia ocupés l'artèria que fa bategar els cors de més d'un milió de persones. L'estació de bombeig d'aigua d'Alouk s'ha convertit en una carta de pressió amb la qual Turquia es venja de la gent de Hasaka, de l'Administració Autònoma i de les Forces Democràtiques Sirianes.

Després que Turquia i les seves faccions afiliades prenguessin el control de l'estació de bombeig, situada prop de Serê Kaniyê, a finals del 2019, aquesta ha deixat de funcionar en més de deu ocasions, sota amenaces i arguments inversemblants del govern d'Erdogan. La realitat és que les faccions rebels que actuen amb el suport de Turquia han robat l'equip de l'estació i l'han venut. Centenars de milers de persones demanen pressió internacional sobre Turquia per poder gaudir d'una aigua que, bàsicament, és el seu dret.

Turquia està cometent un clar i explícit crim de guerra davant dels ulls del món, de les organitzacions internacionals i de les Nacions Unides. La invasió turca de la regió ja va provocar el desplaçament de milers de residents de Serê Kaniyê i Tel Abyad, i ara les seves ferides s'aprofundeixen.

Aquest patiment augmenta dia rere dia, els hospitals estan massificats de casos d'intoxicacions i els metges adverteixen de la propagació de malalties cròniques a conseqüència de la contaminació de l'aigua. Això es deu al fet que les aigües subterrànies de Hasaka no són aptes per beure, però la població s'ha vist abocada a la perforació d'aproximadament dos mil pous que posen en perill la geologia de la regió.

I ara es repeteixen les preguntes sobre la presència russa a la regió. Quant costarà aconseguir un altre bidó d'aigua, només per viure un altre dia? Ser el garant de l'alto el foc de l'octubre de 2019 és compatible amb no fer res davant d'aquest crim? Rússia és sorda i no fa cap pas que

posi fi a una catàstrofe humanitària que s'ha descontrolat i s'ha convertit en l'única demanda de Hasaka.

Però tallar l'aigua de Hasaka no és suficient per a l'Estat turc. Des de principis de 2021, el govern d'Ankara ha començat a reduir les aigües del riu Eufrates, que transcorre per Turquia, Síria i l'Iraq. Això sols fa que augmentar el sofriment dels sirians i la política de fam i set contra cinc milions de persones.

El departament de preses al nord-est de Síria ha advertit d'una catàstrofe humanitària a la regió, a causa de la caiguda del nivell de l'aigua de cinc metres, deixant al descobert les turbines que generen electricitat. Aquestes necessiten 450 metres cúbics per segon i, mentre que a inicis del 2021 el cabal del riu era de 700 m³, avui dia és de 250 m³.

A causa de l'estancament, l'aigua ja no és apta per beure i provoca casos d'intoxicació a les ciutats que utilitzen l'Eufrates com a font d'aigua potable. El patiment no s'acaba aquí, ja que els agricultors també utilitzaven el "gran riu" per regar terres agrícoles, la seva font de subsistència principal, però després que Turquia violés l'acord amb Síria, 450.000 hectàrees de terres agrícoles han quedat afec-

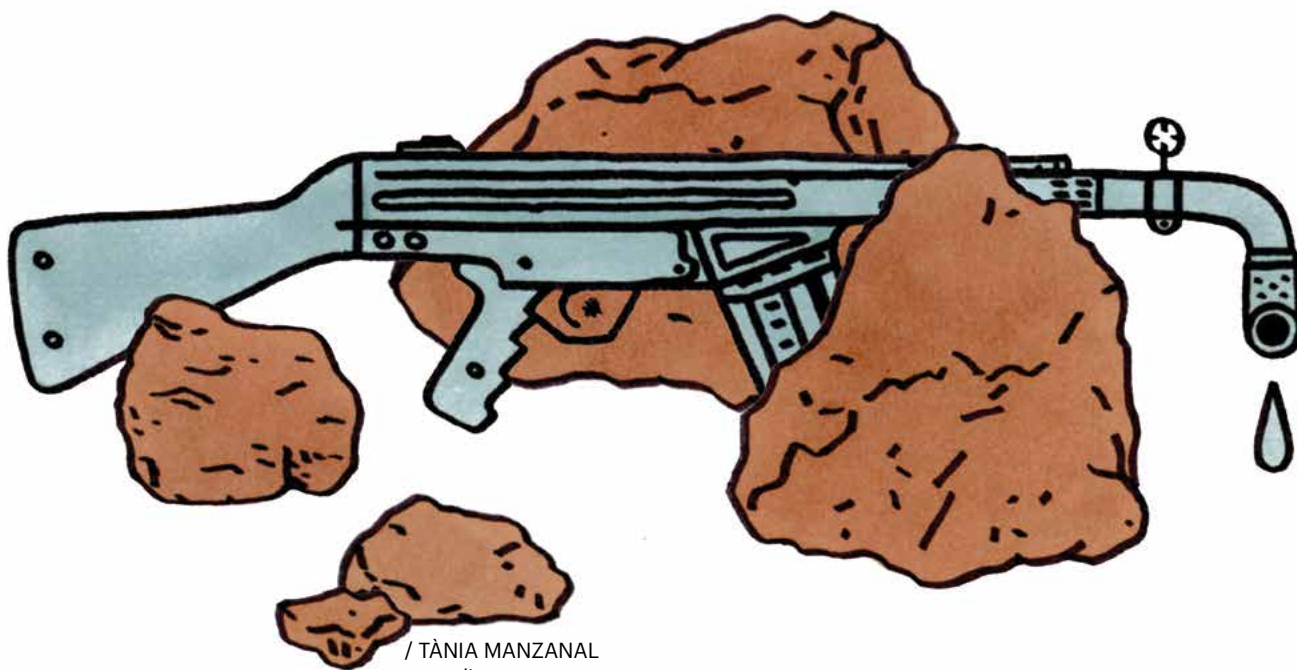
tades, afegint amb això un altre crim contra la gent que va derrotar l'Estat Islàmic.

En lloc de ser una font de vida i subsistència, el riu Eufrates s'ha convertit en una font de malalties per a la població. Som al segle XXI i l'aigua, que hauria de ser una benedicció per als humans, és utilitzada pels estats com una arma amb objectius polítics dels quals la població no es beneficia. Per contra, els nens pateixen set mentre aguanten temperatures que sovint arriben als cinquanta graus.

L'Estat turc està robant la infància i destruint generacions que esperaven una vida digna i tranquil·la, lliure de barbàrie, assassinat i violència. On és la humanitat en tot això? No hi ha ningú que escolti? Turquia mata el poble siria a sang freda, un silenci despietat, asseca la sang a les venes, balla sobre el seu sofriment, gaudeix de les llàgrimes dels seus fills, els imposa la seva manera de fer, els ensenya la seva llengua, els despulla del seu origen i història, els desarrela de la terra, per deixar-los deseparats, sense identitat, història ni existència. Això és el que fa Turquia, cinc anys després de la seva entrada a Síria. ●

“

En lloc de ser una font de vida i subsistència, el riu Eufrates s'ha convertit en una font de malalties per a la població

/ TÀNIA MANZANAL
@cerdineteta

Traure llenya al foc

Detall d'una de
les actuacions
de les resineres
/ ORIOL
CLAVERA
@oriolclavera

Ramaderia extensiva, resineres, neteja del bosc o iniciatives de les Agrupacions de Defensa Forestal són algunes de les eines per revertir l'abandonament dels boscos i els incendis forestals

Laia Mas | @LaiaMas

La conseqüència més visible i coneguda de l'abandonament del terreny forestal són els incendis forestals, però aquests només suposen la punta de l'iceberg de tota una cadena d'esdeveniments que tenen la seua arrel en el canvi de vida de les últimes dècades a la nostra societat i en el cada vegada més present canvi climàtic. I és que des dels anys cinquanta, la superfície de bosc a Catalunya ha crescut un 12%, sobretot arran del canvi d'usos del territori i l'abandonament de masies, terres de conreu o entorns rurals. Oriol Tarregó, qui forma part de les Agrupacions de Defensa Forestal (ADF) -integrades per propietàries forestals i creades

per les mateixes i voluntàries que s'estimen els boscos-, és contundent: "Són necessaris projectes de persones que puguin fer feines al món rural i les administracions s'hi han d'involucrar per a facilitar-ho". Ell mateix participa en un d'aquests projectes, Diàlegs amb el bosc, una iniciativa d'acompanyament a les persones a través de la consciència i la natura. "Diàlegs amb el bosc consisteix a anar al bosc i fer simples tasques de jardineria per endreçar un espai que té una importància determinada. És una meditació en moviment, en la qual parem atenció en el que fem, com recollir branques del bosc, i això ens ajuda a deixar momentàniament els pensaments a un costat i poder viure

més fàcilment el present, que és allà on no hi ha patiment. Ajudem a endreçar el bosc mentre també ens endrecem nosaltres". I és que a més de ser un projecte de meditació és una de les iniciatives que està contribuint a mantenir els boscos nets, ja que hi extreuen part del combustible, poden la part alta d'alguns arbres, treuen els que estan secs o torçats, i, en definitiva, en fan una gestió forestal des del voluntarisme i en una acció de doble benefici: per a la natura i per a les persones.

Amb suport de les institucions o sense ella, altres projectes i persones treballen, a propòsit o de rebot, perquè els boscos deixen de ser un polvorí. És el cas d'un dels oficis »

La pastora Cristina de Llanos, membre del projecte Remugabosc / MARTA PÉREZ SANTOS

» desconeguts del bosc, i amb poca tradició a les nostres forests: el de les resineres. Un estudi publicat fa cinc anys per l'enginyera de forests Lúdia Guitart, de l'Associació de Propietaris Forestals del Montnegre i el Corredor, ens parla de les trementinaires dels segles XIX i XX, “dones que per a portar diners a casa recollien herbes remeieres durant l'estiu i durant l'hivern recorrien Catalunya per a vendre els productes”. El que venien era la trementina, una barreja de resina de pi roig purificada amb ceres i oli d'oliva que s'utilitzava contra els dolors, els cops o les picades d'aranya. Els beneficis d'aquesta activitat per als boscos, així com el seu impacte ecològic, són tan importants que en els darrers anys algunes experiències tracten de recuperar-la. Es tracta d'un producte renovable i natural, que pot utilitzar-se en lloc de molts derivats del petroli, que pot fomentar l'economia local amb la creació de llocs de treball i que també contribueix a la prevenció d'incendis. La recollida de la resina se sol fer en els mesos que van de la primavera a la tardor, és a dir, en l'època de màxim perill d'in-

cendis. La presència de les resineres al bosc pot alertar de possibles focs, però a més, es converteixen en un element més que transita aquest tipus de sòl, que fa camins, aixafa herbes i manté els tallafocs naturals.

D'altra banda, també hi contribueix la ramaderia extensiva. La pastura dels animals pel territori afavoreix, i molt, el manteniment d'aquests espais vius. Cristina de Llanos Santaulària i Marc Alvarado Llanta s'hi dediquen des de 2019 a través d'un projecte anomenat Remugabosc, des de Begues (el Baix Llobregat) i enmig del Parc Natural del Garraf. Es tracta d'una iniciativa de silvopastura amb un ramat de 150 cabres i 40 ovelles, per mitjà del qual fan venda directa de la carn dels animals, però també contribueixen a mantenir el territori contra els incendis. “Les cabres i ovelles mengen i van dismi-

nuint la vegetació que, en cas d'un incendi, podria cremar-se, creen espais oberts dins del bosc, espais on pot entrar millor la llum. A més, també caguen i afemen el terreny, i la seua llana o pell transporta llavors, creant així un espai més idoni en què hi ha més vegetació, i per tant més insectes i, en definitiva, més biodiversitat”, explica la Cristina. És per això que contribueixen no només a la prevenció dels incendis, sinó també a mantenir vives les espècies diverses de fauna i flora del bosc.

Aquesta feina està reconeguda, per exemple, per mitjà d'un conveni que tenen amb l'Ajuntament de Begues per fer el manteniment de les franges limítrofes entre la zona urbana i el bosc, de manera que es comprometen a disminuir la vegetació del sotabosc, rieres, etc. “Si la neteja de les franges limítrofes es fa amb màquina, és més agressiva per al medi

La recollida de la resina se sol fer en els mesos que van de la primavera a la tardor, és a dir, en l'època de màxim perill d'incendis

que si es fa amb animals, sobretot en zones que estan més a prop del bosc o de parcs naturals. Cabres, ovelles i vaques van més a poc a poc i canvien els espais de mica en mica, de manera que és més beneficiós per a la fauna que hi habita que si ho fa una desbrossadora”. A més, també s’estalvia l’ús del gasoil i el soroll de les màquines, molt perjudicial per als períodes en què les aus estan ponent. I és que, com apunta Cristina, “pastores i pageses estem fent un treball mediambiental que no se’ns està pagant, i no parlo només pel que fa als ingressos, el que dic és que ara per ara molts ramats no són viables, estan desapareixent, i, per tant, tot el bé ecològic que això provoca també desapareix. Per això és important que la gent que ens hi dediquem ens puguem guanyar la vi-

da amb això”. Perquè sense viabilitat econòmica, aquests projectes són insostenibles en el temps.

Nous llocs de treball al bosc

Però també el manteniment dels boscos està servint per a generar ocupació per mitjà d’iniciatives soli-

El manteniment dels boscos està servint per a generar ocupació per mitjà d’iniciatives solidàries com Idària

dàries com Idària, una cooperativa d’inserció laboral que es dedica des de fa deu anys a la creació de llocs de treball per a persones en risc d’exclusió social en el marc de l’economia verda, com elles apunten, “acostant els productes del bosc al cistell i generant valor ambiental, econòmic, social i cultural”. Així, s’emmarca dins l’economia circular, és a dir, resol necessitats econò-

miques i socials, però també d’ambientals, ja que contribueixen, com totes les anteriors, al manteniment

dels boscos gràcies al treball forestal o la dinamització de finques rurals. “Cuidem el nostre entorn donant-li més vida a la vida, i també ho fem de forma responsable i social amb un compromís i un impacte sobre les persones”, explica Karim Sabni, tècnic d’inserció del projecte. Mentre donen feina a persones que ho necessiten, també promouen l’aprofitament del bruc i d’altres productes no fustaners. “Treballem per crear projectes d’economia verda vinculats al bosc que en promoguen la gestió: suro, bruc, fustes, carbó vegetal, etc.”, puntualitza Sabni. I afegeix: “El bosc és el nostre gran aliat per minimitzar els efectes de canvi climàtic què és ara ja una evidència. Gestionar les masses forestals és incidir en la pluja, la temperatura i l’oxigen de l’aire. Dignificar un ofici tan antic com el de bosquetà és dignificar el nostre entorn”. Tot un repte en el qual coincideixen tots els projectes que s’hi dediquen i que pot suposar l’única guspira que pot mantenir els boscos ben cuidats. ●

Històricament, la resina s’ha utilitzat per a la fabricació de trementina / ORIOL CLAVERA @oriolclavera

Les bambolines de la ruptura **entre Algèria i el Marroc**

Els dos governs instrumentalitzen les causes sahrauí i amaziga per acusar-se de vulneracions democràtiques, però en el rerefons de la crisi hi ha el control dels recursos gasístics i altres factors geoestratègics

Nacho Ibáñez | @geoconflictos

El que va començar com una disputa per la delimitació fronterera heretada de la colonització ha escalat amb els anys

L'extensa frontera entre ambdós països està tancada des de l'any 1994, amb un fort impacte en els pobles que habiten la regió

A punt de complir-se sis dècades de la cruenta guerra d'alliberament que portaria a la independència d'Algèria, aquest país nord-africà anuncia a finals d'agost el trencament de les relacions amb el Marroc. És un episodi més de les desavinences entre aquests dos països des de la seva emancipació de la metròpoli francesa, que iniciarien des de llavors un tangible pols per l'hegemonia regional al Magreb.

El que va començar com una disputa per la delimitació fronterera heretada de la colonització, ha escalat amb els anys en un obert conflicte polític, econòmic i diplomàtic. La seva màxima expressió es troba en el tancament de l'extensa frontera entre ambdós països des de 1994 i fins a l'actualitat, tenint els seus impactes tant en les dinàmiques geopolítiques de les grans potències internacionals com en els diferents pobles que habiten el seu territori.

Doble moral sobre l'autodeterminació

En aquest context d'enfrontament, l'existència de reivindicacions d'autodeterminació de pobles com el sahrauí o l'amazic, han estat utilitzades pels dos països per desestabilitzar l'altre, servint-se de l'enemic exterior com a cortina de fum per apaivagar la conflictivitat interna. Tant Algèria com el Marroc consideren la seva unitat territorial com una línia vermella, sent el suport als diferents moviments per l'autonomia la causa més evident de fricció.

El reconeixement per part algeriana de la República Àrab Sahrauí Democràtica i el seu suport al Front Polisario com a valedor davant dels organismes internacionals ha trobat resposta en el suport del Marroc a la causa cabilenca. El mes de juliol, l'ambaixador marroquí a les Nacions Unides expressava el seu suport al "dret a l'autodeterminació del poble de la Cabília", essent aquest un dels principals motius esgrimits per Algèria per al trencament de relacions.

La regió de la Cabília és un territori sota administració algeriana on viu una majoria de po-

blació amaziga. Aquesta es concentra en diferents bosses de població al llarg del nord d'Àfrica, i una de les comunitats més importants es troba al Rif marroquí. El poble amazic va quedar dividit amb la construcció de fronteres artificials amb la colonització europea, i, més tard, amb la creació dels diversos estats nascuts amb l'arabisme com a pilar fundacional.

La crisi econòmica i la pèrdua de drets durant el règim algerià comandat per Abdelaziz Buteflika van provocar el naixement d'un important moviment per l'autonomia del poble cabilenc, amb la creació del Moviment per l'autodeterminació de la Cabília (MAK) com el seu màxim representant. L'any 2019, les protestes del moviment popular del Rif, el Hirak, causants de la caiguda del govern de Buteflika, van fer visible les reivindicacions cabilenques al costat de la resta de moviments socials. Amb el temps, però, el canvi de règim s'ha demostrat només una rentada de cara, deixant enrere les reivindicacions populars i considerant l'MAK com una organització terrorista.

Precisament aquest grup ha estat acusat d'estar darrere dels incendis que el mes d'agost van arrasar durant setmanes la regió de la Cabília i van provocar desenes de morts i nombrosos danys materials. El govern d'Algèria va aprofitar la catàstrofe per detenir els principals líders de l'MAK amb l'acusació de provocar els incendis, a la vegada que acusava el Marroc de finançar-lo i d'incitar a la provocació dels focs amb la finalitat de desestabilitzar el país. El Marroc no ha dubtat en considerar l'acusació com "un deliri paranoic" de les autoritats algerianes.

Sigui això cert o no, des del Marroc es busca des de fa temps equiparar en l'opinió internacional els casos cabilenc i sahrauí. Algèria acusa el Marroc d'irresponsable al "qüestionar un assumpte de colonització degudament reconegut amb el que no és més que un complot contra la unitat de la nació algeriana", mentre el Frente Polisario ho considera "un intent de

La presència sahrauí en territori d'Algèria és un dels factors de tensió esgrimits pel Marroc. A la imatge un dels campaments a la regió algeriana de Tindouf.

El Marroc enalteix les reivindicacions amazigues a la Cabília i alhora reprimeix aquesta minoria en territori propi

Algèria destina un 6,7% del seu producte interior brut a l'àmbit militar i de defensa, mentre el Marroc ho fa en un 4,3%

desviar l'opinió pública marroquina de la crisi estructural que pateix el règim”.

Crida l'atenció que el Marroc enalteixi les reivindicacions cabilenques quan compta amb una minoria amaziga dins del seu territori com és la població del Rif. Aquesta fa anys que protesta per la seva situació política i econòmica en la seva versió pròpia del Hirak. En aquest cas, les autoritats marroquines han respost amb una dura repressió que segons fonts del moviment ha portat a la detenció de més de dues mil persones. El fet d'exaltar les reivindicacions de Cabília i fer callar les del Rif no sembla fer entrar en contradiccions a les autoritats marroquines, que consideren aquest últim un problema intern que es pot resoldre fàcilment per la via repressiva.

Posicionament internacional

Però el conflicte entre Algèria i el Marroc no es limita només a influir en les dinàmiques del Magreb, sinó que la resta d'actors internacionals s'hi han posicionat d'una manera o d'una altra. Els diferents mètodes d'arribar a la independència, pactada, en el cas del Marroc, i després d'una guerra, en l'algerià, van marcar des de llavors la seva relació amb la metròpoli i el seu posicionament en bàndols contraris durant la guerra freda. El primer ho va fer el costat dels Estats Units, mentre Algèria s'acostava a la Unió Soviètica com a capdavantera del socialisme panarabista.

L'enfrontament va ser l'excusa per iniciar una carrera armamentística que fa que, el dia d'avui, entre els dos països concentrin més de la meitat de les importacions de material militar al continent africà. Segons dades del Banc Mundial, Algèria dedica un 6,7% del seu PIB a l'àmbit militar i de defensa, mentre el Marroc ho fa en un 4,3%. Els seus proveïdors segueixen sent els mateixos que el segle passat: els Estats Units venen avions i drons al Marroc, i Rússia abasteix d'armes l'exèrcit algerià.

Washington s'ha convertit en els últims anys en defensor acèrrim de la monarquia marroqui-

na amb la signatura de diversos contractes de cooperació, que van arribar al moment àlgid quan, a finals de 2020, Donald Trump reconeixia la sobirania marroquina sobre el Sàhara Occidental. La contrapartida va ser el reconeixement de l'Estat d'Israel per part del Marroc i l'obertura de relacions diplomàtiques entre ambdós països. Això ha convertit Algèria en la portaveu de la causa palestina al Magreb, apropant-la encara més a les veus capdavanteres de països com l'Iran o Turquia.

Israel, que segueix treballant en la normalització de relacions amb països àrabs i musulmans, no limita la seva influència sobre el Marroc en la diplomàcia, sinó que des de fa temps ha augmentat la cooperació militar i en intel·ligència. Fa poc, la publicació francesa *African Intelligence* informava sobre l'establiment d'un programa entre els dos països per crear els coneguts com a “drons kamikazes”. A més, els serveis secrets marroquins també han usat el programa israelià Pegasus, amb el que haurien espia a polítics opositors, activistes o periodistes crítics del país, així com alts càrrecs algerians i francesos –entre ells el mateix president francès, Emmanuel Macron.

Però un dels més afectats per la ruptura de relacions entre els dos països magrebins és sens dubte l'Estat espanyol. Aquest té interessos crucials en els dos països que el poden obligar a posicionar-se. Algèria n'és el principal proveïdor de gas, i fins ara, el principal gasoducte creuava l'estret de Gibraltar a través del Marroc. Les desavinences han portat a la revocació del contracte entre els tres països, i a partir d'ara el subministrament d'aquest hidrocarbur es farà prioritàriament pel gasoducte de Medgaz, ampliat fa poc, que creua el Mediterrani des d'Algèria i toca terra a Almeria, evitant així el pas pel Marroc. D'altra banda, el Marroc és molt rellevant com a barrera de control de les migracions des dels països subsaharians, una posició que utilitza com a mesura de pressió per evitar que l'Estat espanyol es pronunciï en contra de l'ocupació del Sàhara. ●

Guinea, o el cop d'estat com a mal menor

Un aixecament militar posa fi a la presidència d'Alpha Condé, caracteritzada per la mala governança, la corrupció i la repressió

Fernando Díaz Alpuente | @elsituacionista

Setembre va començar amb una notícia que, per més sorprenent que semblés, era força esperada. El diumenge 5, soldats de les forces especials de la República de Guinea van entrar a palau i van detenir Alpha Condé, president del país durant els últims onze anys. Va ser l'últim cop d'estat a l'Àfrica del qual tenim notícia -no ha estat l'únic d'aquest 2021- però també el més icònic. La fotografia de la detenció del fins aleshores líder del país, rendit, vestit amb texans, assegut a un sofà i rodejat dels soldats que abans el protegien, va circular de seguida per les xarxes socials. És la mateixa via de comunicació que va fer servir Mamady Doumbouya, coronel de les forces especials que va dirigir el cop. Abans d'acudir a la televisió pública, Doumbouya va donar explicacions de la seva acció en un vídeo que va circular pels mòbils de tota la població, mostrant la seva victòria gairebé abans que els mitjans en tinguessin notícia.

Segurament, Doumbouya va voler ser tan ràpid en comunicar la seva victòria i transmetre el seu missatge perquè era conscient de la determinació del poble de Guinea de mantenir i conservar un sistema democràtic que estava sent destruït per

les maniobres polítiques i la corrupció del règim de l'Alpha Condé. Segons l'Afrobaròmetre, entitat que s'encarrega de mesurar el grau de suport dels africans i les africanes als diferents sistemes polítics, gairebé el 80 % de la població guineana dona suport a la idea de govern democràtic i rebutja sistemes autoritaris. En aquest context, la contestació a la repressió, tant sigui d'un règim civil com el de Condé o militar com el que podria imposar Doumbouya, es podria disparar fàcilment.

Aquest grau de suport a la democràcia és, però, compatible amb les expressions populars de suport al cop d'estat que es van veure durant els dies posteriors al 5 de setembre. Els testimonis de la població eren, en general, d'alegria davant la constatació que el règim de Condé arribava a la seva fi. I Doumbouya, almenys en els seus missatges inicials, va ser capaç d'interpretar-ho així. Ha fet referències explícites a figures com Jerry Rawlings, militar ghanès de línia sankarista que va arribar al poder amb un cop d'estat, però que és considerat un dels fundadors de la democràcia a Ghana. I també ha convidat a no repetir els errors del passat, en una clara al·lusió al règim autoritari de Moussa Camara. A més, una de les seves primeres decisions ha estat alliberar a les més de 400 persones que estaven preses per motius polítics a causa de la deriva autoritària d'un Alpha Condé que va arribar al poder sobre les espatlles d'un discurs de renovació democràtica.

De regenerador a autòcrata

Guanyador l'any 2010 de les eleccions presidencials, Condé es va presentar com a un líder de masses, respectuós amb el nou sistema democràtic i amb un capital polític de gran envergadura. Amb el temps, però, Condé va començar a mostrar tics autoritaris, va dedicar la seva acció internacional a salvar dictadors -com el gambià Yahya Jammeh- en comptes de sumar-se als canvis democràtics. I va convertir el seu govern en la base d'un sistema de corrupció que aprofitava l'auge de l'exploració dels recursos minerals del país en benefici d'unes elits cada cop més allunyades de la realitat de la població.

I és que Guinea va obrir les portes a empreses russes i xineses en l'exportació de minerals com l'or i, sobretot, la bauxita, mineral indispensable

en la fabricació de l'alumini i del qual el país ja és el segon exportador mundial. Els recursos econòmics generats per aquesta nova indústria no van revertir en la població, sinó en les oligarquies, que ara veuen com el coronel Doumbouya els convida a participar en un govern d'unitat nacional alhora que garanteix a la comunitat internacional que les exportacions continuaran al seu ritme habitual.

Amb tot, el punt d'inflexió de Condé va arribar l'any 2020. Amb la pandèmia de la COVID-19 fent estralls a tot el món, i amb un gran nombre de països declarant confinaments en major o menor grau per aturar-ne la difusió, Condé va pensar que era la seva oportunitat per convocar i guanyar un referèndum per modificar la constitució i que aquesta l'autoritzés a presentar-se a un tercer mandat presidencial. No només va guanyar el referèndum, sempre sota sospita de frau, sinó que també va imposar-se en les eleccions d'octubre de 2020, aquest cop ajudat per una forta repressió, i la certesa que sense el frau electoral i la violència política, la presidència del país hauria recaigut en altres mans.

Doumbouya tampoc no és cap nouvingut al món de la política. Militar de professió, sobre ell se cernia l'ombra d'una possible sanció internacional al ser considerat responsable d'accions repressives orquestrades pel govern de Condé. La seva figura era, fins al diumenge 5 de setembre, la de l'home de confiança del president, que li va encarregar la formació de les forces especials. El fet que hagi servit més temps en l'exèrcit francès -la legió francesa- que no pas a l'exèrcit guineà ha posat sota sospita el seu moviment de pressa del poder, que podria estar connectat amb els interessos de l'Estat francès a la regió. A més, un centenar dels soldats que van participar en el cop estaven, fins al dia anterior, formant-se en unes maniobres dirigides per una dotzena de boines verdes estatunidencs. El Pentàgon, però, ha mostrat la seva indignació davant la manca de confiança entre cossos militars i ha assegurat que no tenen res a veure amb la detenció de Condé per les tropes de Doumbouya.

Entre la condemna i l'esperança

La comunitat internacional va condemnar de seguida el cop d'estat. Tant els Estats Units com l'Estat francès o la Unió Europea -també l'Estat espan-

Segons l'Afrobaròmetre, gairebé el 80 % de la població guineana rebutja els sistemes autoritaris

El 5 de setembre, però, es van viure escenes d'alegria davant la constatació que el règim de Condé arribava a la seva fi

El portaveu de la junta militar, Mamady Doumbouya, saluda la població després del cop d'estat

yol- no van trigar a desmarcar-se diplomàticament de Doumbouya. D'igual manera ho van fer tant la Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental (CEDEAO) com la Unió Africana. Ningú no vol assumir cap responsabilitat en la gestió del govern de Doumbouya, però tampoc ningú va fer res per evitar el deteriorament de la democràcia guineana o per ajudar a la societat civil del país a fer front als abusos i les repressions de Condé.

El que constata el cop d'estat del 5 de setembre és, com bé diu l'historiador ivorià Dagauh Komenan, que els sistemes internacionals per prevenir i gestionar crisis polítiques com la que estava succeint a Guinea els últims anys han fracassat. La caiguda d'Alpha Condé s'ha llegit com a necessària, la població ho està celebrant i Doumbouya envia missatges tranquil·litzadors pel que fa a la voluntat de realitzar una transició democràtica a Guinea. Sembla que es formarà un govern d'unitat nacional que permetrà al país avançar cap a unes noves eleccions presidencials, aquest cop transparents i més justes.

Però el cicle de transició democràtica, autoritarisme, cop d'estat, transició democràtica comença a constituir un patró, a Guinea i altres països africans, tristament comú i perillós. Les democràcies del nord global, així com les del sud i els seus organismes internacionals, farien bé en comprendre que no poden confiar que els costos de la repressió siguin massa elevats per als líders autoritaris que garanteixen la seva provisió de recursos naturals, i que el camí cap a institucions democràtiques fortes i, per tant, cap a l'estabilitat política, ha de passar per donar suport als moviments socials i la ciutadania de cada país. ●

El president Alpha Condé retingut pels militars sublevats

Doumbouya, l'home que ha liderat l'alçament, havia servit la legió francesa i era un home de confiança de l'antic president

LA DESKOMUNAL
COOP

MENÚ DEL DIA
de dilluns a divendres de 8h a 16:30h

TAPES I PLATS DE CARTA
Dissabte de 13h a 16:30h

ladeskomunal.coop

Dona suport al cinema de barri.
Fes-te sòcia!

ZUMZEIG
ZUMZEIGCINE.COOP

Col·lectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

EL JUDICI PER L'ASSASSINAT DE SANKARA, **PUNTA DE LLANÇA CONTRA LA IMPUNITAT**

Tres dècades després es jutjarà l'execució, el 1987, del president revolucionari de Burkina Faso, el primer d'una sèrie de crims perpetrats pel règim de Blaise Compaoré

L'anàlisi d'Àlex Verdejo | @alexverdejo_sbd
Antropòleg social

El 15 d'octubre de 1987 era dijous i, com cada dijous, el funcionariat públic compartia una sessió d'esport. El president Thomas Sankara, que havia posat en marxa ambiciosos polítiques contra el neocolonialisme, la destrucció del territori i les desigualtats econòmiques i de gènere, també hi participava. Una vegada acabada l'activitat física, el cap d'estat revolucionari es va desplaçar al Consell de l'Entesa (centre neuràlgic de la revolució a Burkina) per assistir a una reunió. Només començar, es van sentir trets a l'exterior.

Segons el testimoni d'Alouna Traoré, Sankara sabia que ell n'era l'objectiu, per la qual cosa va sortir sol de l'edifici, amb les mans alçades. Confiava que així salvaria la resta d'assistents. Només havia fet unes passes quan va caure al terra tirotejat, vestit encara amb el xandall que havia portat durant la sessió d'esport col·lectiu. També van executar totes les persones que es trobaven a la reunió, excepte Traoré.

Durant els 27 anys que va durar el govern de Blaise Compaoré -sorgit del cop d'estat d'aquell 15 d'octubre- es va bloquejar la investigació dels tretze assassinats d'aquell episodi. Només es va poder reobrir el procés el 2014, després de la insurrecció popular que va provocar la fugida del president Compaoré a la Costa d'Ivori en helicòpters francesos.

Tanmateix, la investigació no podia tancar-se fins que l'Estat francès hagués lliurat tota la documentació "classificada" que tenia sobre el cas. Això va succeir a l'abril i, finalment, el 17 d'agost es va fer públic que la vista judicial començarà l'11 d'octubre. Compaoré n'és el principal acusat, d'un total de tretze. Els delictes: atemptat, assassinat i ocultació de cadàvers.

Però el crim fundacional del règim de Compaoré no és l'únic que es troba sota investigació. El 13 de desembre de 1998 van assassinar el periodista Norbert Zongo, i el principal acusat és François Compaoré, germà de l'expresident. El procés es troba a l'espera de l'extradició que, després de molta pressió, el govern de l'Estat francès ha accedit a dur a terme. En aquests moments es troba suspesa cautelarment pel Tribunal d'Estrasburg.

L'equip legal de la família de Thomas Sankara recorda que l'anomenada "reconciliació nacional" no pot substituir la justícia

A més, a l'agost es va anunciar que el judici per la repressió a les mobilitzacions de l'octubre del 2014, en les quals van morir més de trenta manifestants, està llest per començar. Per acabar, també està previst el procés d'apel·lació pel cop d'estat fallit del setembre de 2015, liderat pel cap de la guàrdia presidencial de Compaoré. Es tracta de Gilbert Diendéré, condemnat ja a vint anys de presó i que també serà jutjat per l'assassinat de Sankara.

En definitiva, el poble burkinès es troba davant d'un arxipèlag judicial que gira al voltant de la figura de Blaise Compaoré i que té relació directa amb alguns dels esdeveniments que més han impactat en la seva història recent. No obstant això, aquests processos no s'estan desenvolupant

en un espai estanc: la realitat sociopolítica del país es troba en un punt de gran convulsió que influenciarà en com s'avança al llarg del procés de memòria i justícia.

En els darrers mesos s'ha aguditzat fins a nivells sense precedents la crisi de seguretat generada per diversos grups armats -als que s'anomena "gihadistes"- a la regió del Sahel. Això ha provocat que s'alcin veus reclamant que es permeti que individus com Compaoré o Diendéré continuïn en llibertat per ser enviats al front. En paral·lel, el govern burkinès assegura estar aprofundint en el procés de "reconciliació nacional", escenificat el mes de maig amb la visita del ministre Diabré a Compaoré per "negociar" el seu retorn.

L'equip legal de la família Sankara recorda que l'anomenada "reconciliació nacional" no pot substituir la justícia. L'organització Balai Citoyen va encara més lluny i assegura que es tracta d'un pacte entre elits polítiques per "fomentar la impunitat" i no de la resolució d'un problema social que consideren inexistent. Cal destacar que el partit de l'actual president, Roch Kaboré, sorgeix d'una escissió del partit de Compaoré -escenificada només uns mesos abans de la insurrecció- i que, per tant, un gran nombre dels elements del govern post transició havien format part del règim.

Ara per ara, sembla que el judici pels assassinats del 15 d'octubre se celebrarà, però són nombroses les veus que denuncien que amb això no n'hi ha prou: hi ha molts delictes greus que no s'estan investigant, de la mateixa manera que no s'estan tenint en compte els indicis que apunten que els serveis secrets de l'Estat francès i dels Estats Units d'Amèrica van estar directament implicats en l'assassinat de Thomas Sankara. ●

/ IVONNE NAVARRO
@ivonnenavarroillustration

Passar pantalla del masclisme a Twitch

Les creadores de continguts de la plataforma de moda pateixen cada dia actituds sexualitzadores i paternalistes en un univers amb protagonistes i públic molt masculinitzat

Lara Garcia Giménez | @laragarcia___
Ferran Dalmau Pujol | @Ferran_DP

Els últims anys, la plataforma d'emissió de vídeo en directe Twitch ha esdevingut una de les pàgines web més visitades, i s'ha consagrat com una de les xarxes socials més importants del món. Malgrat que és difícil fer el càlcul exacte, a principis de 2021 va superar el milió de canals en llengua castellana, segons dades recollides per Kilian Arjona, de l'empresa de tecnologia Flexxible IT. Entre aquests canals en destaquen una gran majoria dedicada als videojocs, propòsit principal de la plataforma: les streamers -així s'anomenen les creadores de vídeos- més exitoses de Twitch són gamers, en essència, que veuen la possibilitat de guanyar-se la vida tot emetent com juguen a videojocs. La fórmula és fàcil: enregistrar les partides i anar-les comentant. Malauradament, la majoria dels streamers són homes. La pregunta és la de sempre: on són les dones?

Res va sorprendre quan es va publicar la llista de canals més vistos el mes d'agost de 2021 en llengua castellana -el català encara és força residual a la plataforma. Entre els primers deu, deu homes; una dada que evidencia la falta de paper de dones en aquesta "revolució comunicativa" que augura ser Twitch.

Les dades només esdevenen una mica més esperançadores si, en comptes de les visites, es miren les subscripcions: treu el cap en desena posició Cristina López -coneguda en xarxes com Cristinini- amb més de 2,5 milions de seguidors. No és cap casualitat l'absència de dones al cim: López admetia l'abril passat a la revista *Forbes* que la dificultat afegida per a les dones no és a l'hora d'arribar al capdamunt, sinó en poder aguantar ximpleries i comentaris masclistes, i saber mantenir-se.

La creadora Susanna Pérez, de 31 anys, coneguda com a Simmer Valenciana, també se sentia insegura quan va entrar a Twitch: "Tenia por perquè soc dona i no volia que ningú opinés sobre com jugava ni m'ataquessin per ser-ho". La streamer va començar a jugar a *World of Warcraft* quan tenia 18 anys i explica que, quan s'hi connectava i deia que era dona, passaven dues coses: "O t'aclaparaven, et regalaven or i et demanaven parlar, o bé t'apartaven i et tractaven com si no sabessis jugar". Sexualització o paternalisme, en dues paraules.

Aquesta realitat sembla, però, que no té fronteres. Katie Robinson, nom real de la videojugadora americana »

» PikaChulita, és una de les màximes exponents de l'emissió de partides en directe. Però de la mateixa manera que Cristinini, també s'ha trobat freqüentment amb el menyspreu de la comunitat cap a les dones i manifesta sovint en els seus vídeos la necessitat de canviar el paradigma. Robinson ho porta més enllà de les qüestions de gènere: les afectades sovint ho són també per motius racials o de sexualitat. "Existim en aquestes plataformes i n'estem felices i orgulloses, i no pensem marxar. Això és només el començament", sentenciava Robinson per al mitjà *Lifewire*.

Sexualització i paternalisme

Les dones que emeten continguts en directe a Twitch coincideixen en el fet que un dels principals problemes que pateixen és la constant sexualització de qualsevol cosa que fan; el públic -majoritàriament masculí- ho veu tot en clau sexual, i els comentaris en aquesta línia són habituals. La constant sexualització de la dona és un dels majors inconvenients per garantir la seguretat i les possibilitats de progrés de les creadores de contingut a internet, sigui quina sigui la xarxa social.

El cas que ha aixecat més debat fins al moment és el de Mary-Belle Kirschner, més coneguda al món virtual com a Belle Delphine, una jove youtuber que va començar publicant vídeos sobre maquillatge i cosplay -una subcultura japonesa que consisteix a disfressar-se de personatges de sèries i còmics. A mesura que anava rebent més suport de la comunitat per la seva aparença física, també va començar a rebre cada cop més insinuacions sexuals. Altres referents en la creació de continguts van donar-li repercussió i Belle Delphine es va convertir en un personatge públic internacionalment. Les seves seguidores van començar a sexualitzar totes les seves accions i la youtuber va arribar a vendre pots de l'aigua amb què es banyava. Al final, va acabar comercialitzant contingut pornogràfic a través de plataformes com OnlyFans i avui dia és actriu de cinema per a adults.

Aquest cas és només un exemple límit de les situacions de sexualització a les quals estan sotmeses les dones que decideixen publicar vídeos a internet, i Twitch no n'és cap excepció. Elena Loredó és una streamer asturiana coneguda com a Elesky que dedica la major part dels seus directes a fer música a petició de la comunitat que la segueix, i ho alterna amb altres directes jugant a videojocs. Loredó explica que cada vegada que rep algun

comentari abusiu expulsa a l'usuari de la seva retransmissió, però malauradament no cessen: "El darrer va ser ahir mateix". Simmer Valenciana també opta per bloquejar a aquells que la insulten pel xat, però sempre que pot intenta rebatre'ls: "He rebut comentaris per no ser el prototip de dona streamer, m'han dit lletja, grassa, de tot... Sempre intento tallar-los i contestar, no tolero aquests comportaments", sentència.

El paternalisme també és un dels grans maldecaps amb què es topen les usuàries de la plataforma de moda, sobretot aquelles que es dediquen a jugar a videojocs. Sovint aquest paternalisme es veu més en el tracte entre qui juga que amb l'audiència. "Els primers dies sempre tens el típic home que t'explica com has de fer els directes, sense que tu li ho hagi preguntat. Ho fan d'una manera molt pedagògica, molt paternalista. Quan t'atreveixes a contestar-los, et pots imaginar les conseqüències.", confirma Pérez.

Ella mateixa considera que la clau per sentir-se còmoda i segura com a dona dins el portal és crear o formar part d'una comunitat tolerant. D'aquesta manera, ha creat la "Tertúlia de PlumBob", un espai dins la plataforma on es reuneixen diverses usuàries per jugar, sobretot, al videojoc *The Sims*. "S'ha convertit en una tertúlia de dones, i això demostra que sabem de què parlem, que sabem jugar i fer streamings i que no depenem de cap figura masculina que tingui actituds paternalistes cap a nosaltres", explica.

Un cas semblant al de Simmer Valenciana és el d'Elesky, que confirma la importància de tenir un ambient sa: "El fet de tenir una comunitat basada en el respecte i la tolerància em fa sentir molt còmoda a l'hora de retransmetre en directe. Em sento segura i sé que ningú m'insultarà pel xat".

Masclisme en joc

El masclisme present a Twitch és el clar reflex de la realitat del món del gaming, que tot i la seva evolució els darrers anys, ha estat sempre un àmbit d'oci dominat pels homes. Bona part dels videojocs més famosos internacionalment han estat creats per i per al sector gamer masculí. Segons dades de l'Associació Espanyola del Videojoc (AEVI), el 41% de les jugadores a l'Estat espanyol són dones, però no obstant això, només representen un 5% del sector de la programació. Els estereotips que envolten el món del videojoc fan que el 80% de les persones matriculades a estudis superiors de tecnologia siguin homes. D'aquesta manera, la falta de paritat en la creació de videojocs fa que es dissenyin sense perspectiva de gènere i, per conseqüència, s'exclogui la dona d'aquest paradigma. Per trencar aquest sostre de vidre, el Regne Unit i països nòrdics han establert la programació com a matèria obligatòria pels infants en edat escolar.

Segons l'empresa Game Analytics, les dones juguen més a jocs d'enginy i creativitat com ara *The Sims*, mentre que en jocs de violència i lluita la seva presència és més escassa. Segons els estudis de l'AEVI, aquest fet s'ocasiona perquè en aquests darrers jocs no hi ha gairebé personatges protagonistes femenins amb què les gamers puguin sentir-se identificades, i en cas que n'hi hagi són altament sexualitzades. Un clar exemple d'això és el personatge mític de Lara Croft del joc *Tomb Raider*, tot i que el seu protagonisme és un pas cap a la paritat de gènere, és coneguda per la seva aparença sexualitzada ideada pels seus creadors, homes.

Simmer Valenciana considera que "catalogar els videojocs per raó de gènere és un problema encara molt present a Twitch". Afirmar que dins de la seva comunitat hi ha hagut homes que han intentat ocultar que jugaven a certs títols catalogats com a "videojocs per dones", com ara *The Sims*. De la mateixa manera, aquests estereotips posen pressió sobre les streamers que fre-

El 41% de les jugadores de videojocs a l'Estat espanyol són dones, però no obstant això, només representen un 5% del sector de la programació

qüenten jocs considerats “d’homes”, com *Call of Duty* o *Valorant*, ja que sovint se les infravalora o insulta pels xats de la plataforma. La pianista i jugadora Elesky confessa que, malgrat no haver-ho patit en primera persona, coneix “moltes noies que quan juguen al *Valorant* es posen un *nickname* [àlies] masculí per passar desapercebudes”.

De fet, la comunitat de jugadors del videojoc ha estat notícia per sexisme diverses vegades, sobretot perquè es diferenciava entre homes i dones a l'hora de jugar. Gràcies a queixes d'algunes jugadores, al final es van crear equips competitiu mixtos per jugar a *Valorant*, però el masclisme del món dels videojocs no ha cessat amb la professionalització de la disciplina. Els darrers anys han aparegut diverses competicions dels anomenats e-sports (és a dir, esports electrònics), i amb ells també s'han creat equips, com per exemple els Movistar Riders o també els Vodafone Giants, que patrocinen Elena Loredo. Elesky assegura que mai s'ha trobat amb cap discriminació dins de l'equip, però la seva sort no ha estat la d'altres gamers. Aidy García, una jugadora competitiva de videojocs “de disparar”, va explicar a *El País* que havia rebut menyspreu paternalista d'un company d'equip que li deia que sempre preferiria jugar amb homes que amb dones.

El truc de la piscina inflable

La polèmica de la sexualització a Twitch no és novetat i transcedeix del món dels videojocs. Amb l'auge de la plataforma els darrers anys, algunes streamers van començar a sexualitzar la seva imatge, forçades per una societat cosificadora. Aquestes pràctiques exercien pressió sobre la resta d'usuàries, com en el cas de Belle Delphine. L'empresa gestora de Twitch, absorbida per Amazon -de qui és propietat ara- va establir unes normes de la comunitat que inclouen restriccions per al contingut sexualment suggerent. Aquest reglament impedia emetre, per exemple plans de detall dels pits, genitals o natges, i regulava alhora la vestimenta acceptada per a cada situació -prohibia, per exemple, el banyador fora d'ambient de piscina o platja. No obstant això, la normativa només va resultar un embolcall darrere el qual s'amagava l'empresa: en el fons, tot va continuar de la mateixa manera.

De fet, mesos més tard, el maig passat, l'empresa d'Amazon va publicar un nou comunicat que facilitava l'emissió de continguts sexualitzats -anomenats *hot tubs* o “cintes calentes”. Twitch creava així la categoria “*Pools, hot tubs, and beaches*”, dedicada a l'emissió de vídeos de persones en banyador, a la pràctica, sempre dones. La justificació era que “ser considerat atractiu

per als altres no està en contra de les nostres normes, i Twitch no emprendre accions repressives contra dones, o qualsevol altre usuari del nostre servei per l'atractiu que se'ls hi percebi”.

La creació d'aquesta categoria flirteja amb els límits de les normes de la comunitat, ja que aquestes no prohibeixen els banyadors en ambients de piscina. En la majoria dels casos, això ha desembocat en emissions de dones en piscines inflables minúscules que actuen d'attrezzo, el cavall de Troia que oculta un contingut polèmic. Algunes d'aquestes usuàries ofereixen serveis a canvi de donacions dels seus subscriptors, tals com ballar davant de la càmera, mullar-se completament el cos a la piscina o fins i tot, de vegades, mostrar els peus de forma clarament sexualitzada. Tot plegat és un frec a frec amb unes normes que, malgrat que aconseguïen allunyar la pornografia de Twitch, no obstaculitzen la sexualització del cos femení.

Tot i que Twitch ha suposat una revolució entre les plataformes d'streaming, l'espai no deixa de reflectir els estereotips i la bretxa de gènere que marquen l'univers del gaming i la nostra societat. A banda de l'èxit i el boom que han tingut moltes creadores de contingut gràcies a la plataforma, el paternalisme, la sexualització i el menyspreu també formen part de la realitat de la dona a Twitch, i sovint això suposa un obstacle a l'hora de passar de pantalla. ●

malalletra

Allà hi ha

Un conte especulatiu sobre viatges en la memòria

El relat de Shaina Joy Machlus | @punimpie
(Traduït per Blanca Nuño i Cristian Pallejà)

Quan es va acabar el món, el temps s'aturà. El que vull dir és que el temps es va aturar de debò. Ara sé que hi va haver un breu període de temps, uns mil "anys", pel capbaix, en què la gent s'hi va aferrar, a aquesta noció. Allà, en algun lloc d'allà, es van veure obligats a cedir i a deixar-se endur per forces superiors. Allà es van perdre i allà es van quedar. És on es troben i és on soc jo ara. A més d'aquí, soc aquí i allà.

No puc dir que m'hagi trobat. Però sé que hi ha gent que sí que ho ha fet. I aquesta és la història que voldria compartir en aquest breu espai -els vostres "moments"- en què les nostres arrels nervioses s'han creuat i, per fortuna, han connectat. Junts com ens trobem en aquest portal, ens donarem forma.

"Allà", "nostre" o "seu" habiten més enllà de les bastes basses de líquid pesat i fosc. Com si es moguessin a través d'una xocolata calenta i elèctrica. Si hagués de descriure el que anomenau "viatjar en el temps", seria això. Tot i que he sentit a dir que difereix entre persones.

Allà no hi ha record. Ara sé que això formava part del pacte; sobreviure, però no viatgeu, no recordeu res. No se'ls ha de culpar. Si ho feu, vosaltres, heu de saber que no tenien alternativa. Recorda, el món s'ha acabat. Ah sí, la fi del món. Tot i que és possible que vulguis saber com, per què o qui, només n'hi ha prou amb dir que simplement no importa. Com qualsevol implosió, explosió o, dit de manera més educada, transformació, es tracta d'un procés col·lectiu.

Va ser allà on vaig trobar el meu primer record. Havia estat treballant al camp per eliminar les cendres de les collites. Acompanya-m'hi un moment. Imagina't tant de gris; cel gris, pluja grisa polsinosa i una terra plana i grisa esquitxada de fulles

llargues, primes i grogues que tan sols sobresurten una mica, vençudes pel pes de la pluja, però d'un color envigorit. Hi ha tubercles llargs i daurats en la terra, a mig camí entre les vostres "patates" i el "taro". Allà vaig trobar un còdol petit i negre. I aquell còdol em va trobar a mi.

La llisor és una característica particularment rara allà. El món és irregular, desfet, bast. Era tal aquella llisor que gairebé era reflectant i fred al tacte. Veieu com ho recordo? Em va encantar aquell còdol ensetinat. Em va encantar sentir-me'l a la mà, la manera com em rodava entre el dit polze i el mitger. La forma

com em reposava, dalt del palmell, com un punt impacient que espera que jo faci una frase per poder-la acabar.

I llavors, vaig agafar la pedra entre el polze i l'índex i la vaig llançar tan lluny com vaig poder. Ah, sí, encara creia que ens podem alliberar de tot allò que llencem.

Aquells tubercles, les fulles emmarronint-se i tot de caps petits saludant per damunt de la grisor eren llestos per ser collits. I què va passar? Jo era allà amb la meua màquina funcionant i de sobte deixant de funcionar. Ho endevines? T'has capbussat en el teu "futur" per saber què l'ha espatllat? Has vist aquell còdol, noble, negre com l'ònix, allotjat en un engranatge? Saps que acabes de viatjar en el temps?

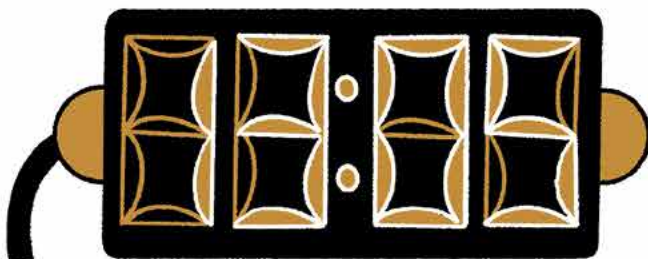
Tornar-me a trobar aquella pedra va ser com obrir un tap. El còdol i jo ens havíem empès en una seqüència, una caiguda, una onada de record. Els tsunamis no podrien moure muntanyes si no fos per aquelles molècules d'aigua que els defineixen. Quina va ser la primera molècula que es va posar en moviment? Té alguna importància?

Va caldre pràctica per recordar. Amb el còdol entre el dit polze i el mitger vaig començar allà, a poc a poc. Girant, girant.

Com més donava vida als records, més vius es tornaven. Els records es van fer sòlids. Podria viure en aquells records, explorar-los, tocar-los, ser-hi.

He vist fets terribles, hi ha veritats terribles. Recordar és dolorós. Entenc el rebuig a moure's per aquells líquids de gran densitat per por de conèixer el dolor dels altres. Per por de sentir el nostre vincle amb aquest dolor, veure les bifurcacions que s'estenen a les nostres pròpies accions. El que et vull dir és que no et deixis entabanar. És com la pedra que segur que tornarà a saludar-nos d'una manera o d'una altra.

Recordes que hem dit que hi ha d'altres? Els que es troben? Com aquelles persones que van oblidar per sobreviure, la seva manera de recordar també va ser per supervivència. Carregaven amb els seus records perquè ningú més no ho faria. Es van aferrar fort a aquells carbons roents, malgrat el risc de cremar-se les mans. I van ser recompensats amb diamants. Construeixen alguna cosa diferent des d'aquí, des d'allà. ●

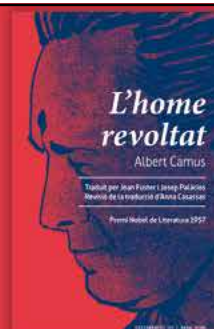
/ SANDRA FREIJO
@sandrafreijo

L'home revoltat

Albert Camus

Premi Nobel de Literatura

Sobre els límits de la rebel·lia i el dret a la revolta

Ja a llibreries
en catalàAmb traducció
de Joan Fuster i
Josep PalàciosRaig verd
editorial

ressenyες

Res és el que sembla

Laia Santís | @laia_santis

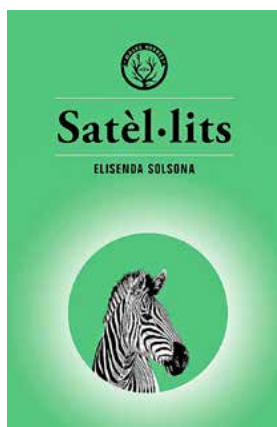
“**A**lguns núvols tapen el cel, però es veuen moltes estrelles. On és la lluna?”. Una nit en què hauria de sortir la lluna plena, aquesta no apareix. No surt, desapareix, no apareix o s’absenta. I aquest fet tràgic uneix les diferents històries i els seus protagonistes de *Satèl·lits*.

Satèl·lits és un recull de vuit contes en què els personatges són planetes i satèl·lits que s’allunyen. Vuit històries unides pel fet que la lluna no apareix. Les històries evidencien que quan l’astre desapareix qualsevol cosa inesperada pot passar, i el que és inesperat també orbita en temes com el desig d’adoptar, el món de la parella i els sogres, les relacions entre germans i veïns o unes típiques colònies d’estiu. Els temes són quotidians, com ho són els seus personatges: uns amants que es busquen per una estació d’esquí abandonada durant la nit més fosca, un nen al·lè que espia el cel amb el telescopi del seu veí, una noia a qui totes les amistats li recomanen que se separi, o un sopar a casa dels sogres, una família amb uns rituals pertorbadors.

Elisenda Solsona (Olesa de Montserrat, 1984) utilitza un estil aparentment senzill, però poètic i robust, i amb talent construeix uns relats units per l’absència (de la lluna, però també de molts vincles) i la dependència (de la lluna, però també de molts vincles), alguns de més breus i d’altres més extensos (que emocionalment impliquen densitat). A tots els relats els plana una atmosfera inquietant i, mentre llegeixes, un magnetisme (com el de la lluna) et manté a l’expectativa que alguna cosa està a punt de succeir. Les històries són íntimes, originals i un punt tètriques, però magnètiques i addictives.

“Estic volant i el que veig des de l’aire no m’és estrany, potser perquè sempre ho havia anhelat”. Els personatges tenen una doble representació: mostren sempre les dues cares de la lluna, dues realitats possibles, dues versions dels fets i en totes elles la lluna, com un fil invisible, les uneix.

“Engranatges”, “Rems”, “Vies”, “Finestres”, “Balls”, “Sals de bany”, “Closques” i “Reixes”. Vuit contes sincers on res és el que sembla. ●

LLIBRE
Satèl·lits
Elisenda Solsona
Males Herbes, 2019
221 pàgines

Tristeses quotidianes i somriures universals

Edu Abad Cabedo | @AbadEdu

Avegades, hi ha obres que semblen difuminar la barrera entre la realitat i la ficció. Que fan oblidar-te que estàs llegint un còmic. És el cas d’*El Sr. Joaquín y la mecánica celeste*, escrita per Raule i dibuixada per Martín Saurí.

El senyor Joaquín és un ancià que pateix la soledat del vidu. Moyo, una nena que s’ha educat sense una figura paterna. Alicia és prostituta i intenta preservar la tutela de la seva filla a qualsevol preu. Àngel s’enfronta a la realitat de l’embaràs de la seva companya, alhora que conviu amb un trastorn mental que l’asfixia. Tots tenen quelcom en co-

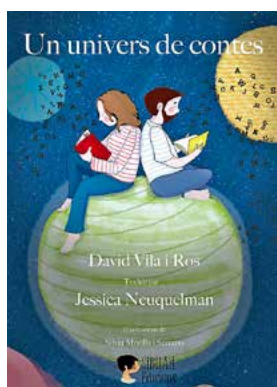
mú, més enllà de compartir un bloc de pisos a Barcelona: tots són gent normal i tots tenen problemes.

El Sr. Joaquín y la mecánica celeste proposa un seguit de personatges turmentats per la realitat, envoltats per la bogeria d’un món boig. Personatges tan mundans que podrien ser els teus veïns i veïnes. I justament per això, te’ls creus. Aquest és un còmic que, tot i la seva curta durada i manca de pretensió, aconsegueix fer-te sentir. Una obra amb detalls i diàlegs que poden deixar sense alè. Com un seguit d’afers singulars que, sense voler-ho, esdevenen universals. ●

LLIBRE
El Sr. Joaquín y la mecánica celeste
Raule (text) i Martín Saurí (dibuixos)
NORMA Editorial, 2021
104 pàgines

Un viatge prodigiós per somiar despertes

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

La vida és un laberint fantàstic que transita per l’absurd, l’amor i la revolta. Aquesta és la principal lliçó dels relats que l’escriptor sabadellenc David Vila ha condensat en aquest llibre elaborat a quatre mans amb la filòloga Jessica Neuquelman, que s’ha encarregat de la traducció al francès d’aquesta obra bilingüe.

A manera de divertiment i antídote davant els marges foscos de l’existència, l’obra *Un univers de contes* reuneix petites historietes màgiques basades en fets reals, a través de les quals Vila reivindi-

ca la diversitat lingüística i el poder catàrtic i transformador de l’amor en el sentit més genuí del terme.

En aquesta seqüència escrita, que la il·lustradora Sílvia Morilla acompanya amb dibuixos càlids i vigorosos, viatgem per un territori farcit de curiositats on cada idioma aporta la seva mirada del món. Un principi que Vila i Neuquelman, ànimes del projecte Llenguaferts, desvetllen en aquestes pàgines, però també en recitals i altres disciplines artístiques que ens captiven i fan remoure la consciència. ●

LLIBRE
Un univers de contes
David Vila i Jessica Neuquelman
Sibillam Edicions, 2021
100 pàgines

/VICTOR
SERRI
@_ittos_

“No vivim per lluitar, lluitem per viure”

Alan Carmona,
activista
mediambiental de
Jalisco (Mèxic)

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

A l'Estat mexicà de Jalisco són habituals els 'Tours dels horrors'. Així es coneixen les visites guiades que el col·lectiu Un Salto de Vida organitza per les zones on els vessaments industrials han causat veritables estralls. Un dels espais és el riu Gran de Santiago, convertit en un dels abocadors més grans del món, la contaminació del qual ha provocat la degradació de municipis com El Salto, on l'aire fa olor d'àcid sulfúric i les aigües escumoses han esdevingut un perill per a la salut pública. Allà, Alan Carmona, de 30 anys, la seva companya Sofia i altres residents s'interposen a les excavadores i replanten noves espècies en les parcel·les menys contaminades. “Combatre el capitalisme és frenar els projectes capitalistes”, sentència Carmona, per qui “la nostra lluita ha reforçat la idea que, davant la depredació i la mort, cal emprendre el camí de l'harmonia amb el territori”. Fruit de les mobilitzacions, la Cort Interamericana de Drets Humans i altres organismes han començat a actuar per evitar la propagació d'aquesta catàstrofe ambiental.

On es troba El Salto?

És un petit municipi de l'Estat de Jalisco, fundat el 1943 per famílies que van arribar-hi per treballar en una empresa tèxtil anglesa que després va passar a mans de cacics locals. A poc a poc, va anar absorbint l'entorn rural que vivia als marges del riu Santiago, i va ser amb l'entrada de la companyia estatunidenca Zoltek, les suïsses Nestlé i Ciba-Geigy, però sobretot gràcies al Tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord que Mèxic va signar el 1994, quan va transformar-se en un monstre industrial.

Des de quan hi ha casos de contaminació?

Van començar amb la decisió de Ciba-Geigy d'ampliar les seves instal·lacions, cosa que va atraure moltes famílies a El Salto. Els meus pares van instal·lar-s'hi a mitjans dels noranta, després de romandre un temps a Mèxic DF, i jo vaig fer-ho amb la meua parella el 2014. Va ser aleshores quan un grup d'activistes vam mobilitzar-nos per denunciar l'impacte que provoca l'activitat industrial en el riu.

Quins perjudicis causen?

Tothom té familiars afectades per la inhalació dels tòxics que s'evaporen amb l'aigua i que, a força d'inhal·lar-se, provoquen càncer i diverses malalties gastrointestinals, respiratòries i degeneratives. Així ho acrediten nombrosos informes, un dels quals indica que el 20% de les dones han tingut fills amb greus malformacions i deficiències en el desenvolupament físic i cognitiu. Malauradament, però, el govern de Jalisco ho oculta a l'opinió pública.

Intenta amagar-ho d'alguna manera?

La seva narrativa consisteix a negar els vessaments i el fet que les transnacionals incompleixen la legislació amb relació al tractament de residus. No sols això: a més d'encobrir-les, coopta activistes que eren aliats nostres i amenaça els qui continuem lluitant. La meua companya i la seva família han fugit fa un any i mig per la persecució que pa-

tien. Però al final, aquesta cuirassa ja no s'aguanta i les autoritats es limiten a defensar els suposats beneficis laborals que proporcionen les empreses.

Com ho contraresteu?

Estem impulsant alternatives, com vivers de petita escala on plantem vegetals i fruiters en el subsol menys malmès, una planta de tractament que abasteix 700 persones o banys secs amb els quals reutilitzem una part del cabal per conrear blat de moro. Són petites passes en la perspectiva de recuperar la sobirania alimentària i aprendre el sistema d'agricultura i pesca que podem desenvolupar quan tinguem reserves més àmplies.

Com definiríeu la vostra lluita d'aquests anys?

Ens basem en un model de resistència obrera que, a diferència dels qui ens han precedit, entén l'assemblea com l'espai de decisió i el paper transformador de les dones. De fet, i seguint les tesis de l'ecofeminisme, són avui les mares, àvies, estudiants i altres dones qui majoritàriament posen el cos per defensar la terra. Una manera de demostrar que, com a cuidadores de la comunitat, sempre han tingut una major sensibilitat respecte què suposa la destrucció del medi.

“Ens basem en un model de resistència obrera que entén l'assemblea com l'espai de decisió”

Voleu intervenir en l'àmbit institucional?

En les municipalitats és complicat, però a escala regional ens coordinem amb el Consell Nacional Indígena de la regió d'Occident de Mèxic. Creiem en l'autonomia local i la idea zapatista que “cadascú fa la lluita des del seu territori, en les seves formes i el seu enteniment”. Un principi que alguns sectors del moviment han abandonat per defensar estratègies que engloben tot l'Estat. Nosaltres, en canvi, creiem que la prioritat és resistir des del poble. Estem en aquell estadi que tan bé resumeix la frase: “No vivim per lluitar, lluitem per viure”. En tot cas, lluitar per assolir una vida digna pels nostres fills ja és una aposta políticament radical. ●